

Business Judgment Rule-ის არსი, ფუნქციები და რეცეფცია საქართველოს საკორპორაციო სამართალში

ლაშა ზურაბიანი

ადვოკატი, იურიდიული კომპანია BLC-ის იურისტი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

შესავალი

Business Judgment Rule აშშ-ს პრეცედენტული სამართლის მიერ შექმნილი ინსტიტუტია, რომელიც მსოფლიოს მრავალი სახელმწიფოს საკორპორაციო სამართალში იქნა ინკორპორირებული.¹ ამის მიუხედავად, გასათვალისწინებელია, რომ Business Judgment Rule-ს განვითარების ხანგრძლივი და კომპლექსური ისტორია აქვს, შესაბამისად, ამ ინსტიტუტის რეცეფცია მისი არსისა და ფუნქციების გააზრების გარეშე არამხოლოდ არასასურველია, არამედ ნეგატიური შედეგების მომტანიც შეიძლება იყოს.

Business Judgment Rule კომპანიის წინაშე დირექტორების პასუხისმგებლობის სტანდარტზე და აქედან გამომდინარე, მათ მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე პირდაპირ გავლენას ახდენს. ამიტომ, სასამართლოების მხრიდან ამ წესის სწორად გამოყენება ბიზნესის განვითარებასთან პოზიტიურ კორელაციაშია.

წინამდებარე სტატიის მიზანია მოახდინოს Business Judgment Rule-ის ძირითადი არსის ანალიზი აშშ-ს საკორპორაციო სამართალში მისი ყველაზე გავრცელებული განმარტებების კვლევის საფუძველზე. აღნიშნულის საფუძველზე შემდგომ განხილულია საქართველოში Business Judgment Rule-ის რეცეფციის საჭიროების საკითხი, რეცეფციის შესაძლებლობა, ასევე, შეფასებულია თუ ამ ინსტიტუტის რომელი განმარტება იქნება ყველაზე ახლოს ქა-

რთული საკორპორაციო სამართლის პრინციპებთან თუ საკანონმდებლო ნორმებთან.

I. Business Judgment Rule აშშ-ს საკორპორაციო სამართალში

Business Judgment Rule აშშ-ს საკორპორაციო სამართლის ერთ-ერთი ცენტრალური დოქტრინაა.² იგი მჭიდროდ არის დაკავშირებული საკორპორაციო სამართალში დირექტორების ფიდუციური მოვალეობების ტრიადასთან (ერთგულება, გულისხმიერება და კეთილსინდისიერება), თუმცა, ძირითადი მიმართება აქვს გულისხმიერების მოვალეობასთან.³ გავრცელებული მოსაზრების თანახმად, Business Judgment Rule, ზოგადად, ზღუდავს მოსამართლეებს შეამონონ მიღებული სამეწარმეო გადაწყვეტილება, იმის გათვალისწინებით, რომ დაცულია გარკვეული წინაპირობები, როგორცაა: გადაწყვეტილების (განსჯის) არსებობა, კეთილსინდისიერება, ინტერესთა კონფლიქტის არარსებობა, ინფორმაციის მიღება გონივრულობის ფარგლებში, კომპანიის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად მოქმედება.⁴ იმის მიუხედავად, რომ Business Judgment Rule თითქმის უნივერსალურად არის გავრცელებული, არსებობს მოსაზრება იმის შესახებაც, რომ ეს ინსტიტუტი ზედმეტია საკორპორაციო სამა-

¹ *Gurrea-Martinez, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 5.*

² *Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vol. 57, 2002, 83.*

³ იქვე, 88.

⁴ *Branson, The Rule Than Is Not The Rule – The Business Judgment Rule, Valparaiso University Law Review, Vol. 36, 2002, 639-644; Gurrea-Martinez, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 4.*

რთალში, ერთიანი გასაგები ცნების არარსებობის გათვალისწინებით.⁵

1. აშშ-ს საკორპორაციო სამართალში ერთიანი განმარტების არარსებობა

Business Judgment Rule განხილული და შეფასებულია არაერთი ავტორის მიერ,⁶ მასთან დაკავშირებული მიღებულია ასობით სასამართლო გადაწყვეტილება,⁷ თუმცა, მისი განმარტების შესახებ ფართო კონსენსუსზე საუბარი შეუძლებელია.⁸ Business Judgment Rule-ის უნიფიცირებული დეფინიციის საკითხი დღემდე რჩება პრობლემად.⁹

Business Judgment Rule-ის განსაზღვრის პრობლემას განაპირობებს ის ფაქტი, რომ ამ ინსტიტუტის ერთი და იმავე მნიშვნელობითა და ფუნქციით გამოყენება არ ხდება.¹⁰ აშშ-ს საკორპორაციო სამართალში არსებობს Business Judgment Rule-ის რამდენიმე ძირითადი ინტერპრეტაცია: 1) დელავერის სასამართლოების მიერ ჩამოყალიბებული, 2) ამერიკის სამართლის ინსტიტუტის (ALI) წესებში მოცემული,¹¹ 3) Business Judgment Rule-ის როგორც „ჩაურევლობის დოქტრინად“ (abstention doctrine) განხილვა.¹²

2. Business Judgment Rule დელავერის სასამართლო პრაქტიკაში

როგორც აშშ-ს ფედერალური სააპელაციო სასამართლოს ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში განმარტებული, დელავერის შტატი საკორპორაციო სამართლის სამშობლოდ ითვლება.¹³ თავის მხრივ, დელავერის უზენაესი სასამართლო საკორპორაციო სამართლის დარგში უმაღლეს არბიტრად მოიაზრება.¹⁴ ამის მიუხედავად, Business Judgment Rule-თან და ზოგადად ფიდუციურ მოვალეობებთან დაკავშირებით დელავერის საკორპორაციო სამართალი შორს არის სიცხადისგან თუ პროგნოზირებადობისაგან.¹⁵ დელავერში მოცემული საკითხის კომპლექსურობის გათვალისწინებით, Business Judgment Rule-ის მნიშვნელობის დადგენა ყველაზე ეფექტურად ამ ინსტიტუტის ისტორიული ანალიზის საფუძველზე არის შესაძლებელი.

ა) Business Judgment Rule და ფიდუციური მოვალეობები 1980-იან წლებამდე

დელავერის სასამართლოებს არ მიუღიათ აქტიური მონაწილეობა Business Judgment Rule-ის ადრეულ განვითარებაში¹⁶ და ამ ინსტიტუტის პირველი გამოყენება დაკავშირებულია ლუიზიანას შტატის უზენაეს სასამართლოსთან ჯერ კიდევ 1829 წელს.¹⁷ დელავერში არც Business Judgment Rule და არც დირექტორთა ფიდუციური მოვალეობები არის კოდიფიცირებული.¹⁸ შესაბამისად, მათი განვითარება სრულ

⁵ *Gevurtz*, The Business Judgment Rule: Meaningless Verbiage or Misguided Notion?, *Southern California Law Review*, Vol. 67, 1994, 289.

⁶ *Bainbridge*, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, *Vanderbilt Law Review*, Vol. 57, 2002, 88.

⁷ *Kennedy*, The Business Judgment Syllogism – Premises Governing Board Activity, *PLI Corp. Law & Practice Course*, 2002, 285.

⁸ *Davis*, Once More, Business Judgment Rule, *Wisconsin Law Review*, 2000, 573.

⁹ *Hansen*, The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1355.

¹⁰ *Gavertz*, The Business Judgment Rule: Meaningless Verbiage or Misguided Notion?, *Southern California Law Review*, Vol. 67, 1994, 289.

¹¹ *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1337-1338.

¹² *Bainbridge*, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, *Vanderbilt Law Review*, Vol. 57, 2002, 90.

¹³ *Kamen v. Kemper Fin. Servs., Inc.*, 908 F.2d 1338, 1343 (7th Cir. 1990)

¹⁴ *Maimone*, Causes of Action, Delaware Supreme Court Gold Anniversary 1951-2001, 2001, 57.

¹⁵ *Fisch*, The Peculiar Role of the Delaware Courts in the Competition for Corporate Charters, *University of Cincinnati Law Review*, 2000, 1063; *Johnson*, Unsettledness in Delaware Corporate Law: Business Judgment Rule, Corporate Purpose, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 38, 2013, 422.

¹⁶ *Johnson*, Unsettledness in Delaware Corporate Law: Business Judgment Rule, Corporate Purpose, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 38, 2013, 425.

¹⁷ *Percy v. Millaudon*, 8 Mart. (n. s.) 68, 77-78 (La. Supr. Court, 1829); *Criddle, Miller & Sitkoff*, *The Oxford handbook of fiduciary law*, 2019, 877.

¹⁸ *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1337.

ლად სამოსამართლო სამართლის ნაწილს წარმოადგენს.¹⁹

ის, რომ დირექტორებს კორპორაციების მიმართ გარკვეული ფიდუციური მოვალეობები აქვთ, პირველად განმარტებულ იქნა საქმეში *Bodell v. General Gas & Electric Corp.*, 1926 წელს.²⁰

გულისხმიერების მოვალეობას (duty of loyalty) დელავერის უზენაესი სასამართლო საქმეში *Guth v. Loft, Inc.* 1939 წელს აყალიბებს.²¹ აღნიშნული გადაწყვეტილების თანახმად, დირექტორებს არ აქვთ უფლება საკუთარი პოზიცია და მათ მიმართ ნდობა პირადი ინტერესების დაკმაყოფილების მიზნით გამოიყენონ.²²

1952 წლის საქმეში *Sterling v. Mayflower Hotel Corp.*,²³ ასევე, 1983 წლის საქმეში *Weinberger v. UOP, Inc.*,²⁴ დელავერის უზენაესმა სასამართლომ გულისხმიერების მოვალეობის შემონების სტანდარტად განსაზღვრა „სრული კორექტულობა“ (Entire Fairness).²⁵

ტერმინი Business Judgment Rule დელავერის სასამართლოებს 1959 წლამდე არ გამოუყენებიათ, თუმცა აღნიშნული ინსტიტუტი პრაქტიკაში მანამდეც გამოიყენებოდა.²⁶ Business Judgment Rule-ის პირველი გამოყენება დელავერში დაკავშირებულია 1924 წლის საქმესთან *Robinson v. Pittsburgh Oil Refinery*²⁷ და 1928 წლის საქმესთან *Davis v. Louisville Gas*

Electric.²⁸ დელავერის საკანცლერო სასამართლომ (Court of Chancery) *Robinson*-ის საქმეში განმარტა, რომ დირექტორების გადაწყვეტილება დაცულია პრეზუმფციით, რომ მისი მიღებისას ისინი მოქმედებდნენ კეთილსინდისიერად, იმ რწმენით, რომ მათი მოქმედება კორპორაციის საუკეთესო ინტერესებში შედის²⁹. ანალოგიური განმარტება იქნა გაკეთებული *Davis*-ის საქმეში.

Robinson-ის და *Davis*-ის საქმეები ციტირებულ იქნა 1931 წლის საქმეში *Cole v. National Cash Credit*,³⁰ რომელიც თავის მხრივ იქნა ციტირებული 1943 წლის საქმეში *Porges v. Vadsco Sales Corp.*³¹ ეს უკანასკნელი, ასევე, თავის მხრივ მითითებულ იქნა 1971 წლის საქმეში *Kaplan v. Centex Corp.*,³² რომელშიც დელავერის საკანცლერო სასამართლომ Business Judgment Rule-ს გამოყენების წინაპირობად დამატებით განსაზღვრა დირექტორის მხრიდან გადაწყვეტილების მიღება (making a judgment).³³

საგულისხმოა, რომ დელავერში გულისხმიერების ფიდუციური ვალდებულების (duty of care) განვითარებას წინ უსწრებდა Business Judgment Rule-ის გამოყენება,³⁴ რამაც მოგვიანებით მეტად სპეციფიკური დამოკიდებულება წარმოშვა ამ ინსტიტუტებს შორის³⁵ (აღნიშნულზე დეტალური საუბარი ქვემოთ გვექნება). დელავერის სასამართლომ გულისხმიერების მოვალეობა, როგორც დირექტორის ფიდუციური ვალდებულება აღიარა 1963 წელს საქმეში *Graham v. Allis-Chalmers Mfg. Co.*³⁶ მოცემულ

¹⁹ *Fisch*, The Peculiar Role of the Delaware Courts in the Competition for Corporate Charters, University of Cincinnati Law Review, 2000, 1063.

²⁰ *Bodell v. Gen. Gas & Elec. Corp.*, 132 A. 442 (Del. Ch. 1926), aff'd, 140 A.2d 264 (Del. 1927); *Holland*, Delaware Directors' Fiduciary Duties: The Focus on Loyalty, University of Pennsylvania Journal of Business Law, Vol. 11, 2009, 680.

²¹ *Guth v. Loft, Inc.*, 5 A.2d 503, 510 (Del. 1939); დელავერის უზენაესი სასამართლო საქმეში *Schoon v. Smith*, 953 A.2d 196, 206 (Del. 2008) მიუთითებს, რომ *Guth v. Loft, Inc.*-ის საქმე ერთგულების ფიდუციური მოვალეობის შესახებ უადრესი გადაწყვეტილებაა.

²² *Guth v. Loft, Inc.*, 5 A.2d 503, 510 (Del. 1939).

²³ *Sterling v. Mayflower Hotel Corp.*, 93 A.2d 107 (1952).

²⁴ *Weinberger v. UOP, Inc.*, 457 A.2d 701 (1983).

²⁵ იქვე.

²⁶ *Nadler v. Bethlehem Steel Corporation*, 154 A. 2d 146 (Del. Ch. 1959); *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 639.

²⁷ *Robinson v. Pittsburgh Oil Refinery Corp.*, Del. Ch., 126 A. 46 (1924).

²⁸ *Davis v. Louisville Gas Electric Co.*, 16 Del. Ch. ____, 142 A. 654. (1928).

²⁹ *Robinson v. Pittsburgh Oil Refinery Corp.*, Del. Ch., 126 A. 46 (1924).

³⁰ *Cole v. National Cash Credit Ass'n.*, 18 Del.Ch. 47, 56, 156 A. 183, 187(1931).

³¹ *Porges v. Vadsco Sales Corp.*, 27 Del. Ch. 127, 32 A.2d 148.(1943).

³² *Kaplan v. Centex Corp.*, Del.Ch., 284 A.2d 119, 124 (1971).

³³ იქვე.

³⁴ *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 651.

³⁵ *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1337-1338.

³⁶ *Graham v. Allis-Chalmers Mfg. Co.*, 188 A.2d 125 (Del. 1963); *Horse*, The Duty of Care Component of the

საქმეში დელავერის უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ დირექტორი უნდა მოქმედებდეს გულისხმიერად, იმგვარად როგორც ანალოგიურ სიტუაციაში მოიქცეოდა გონიერი და სალად მოაზროვნე პირი.³⁷ მოცემული სტანდარტის განსაზღვრისას დელავერის სასამართლო დაეყრდნო აშშ-ს უზენაესი სასამართლოს პრეცედენტულ გადაწყვეტილებას საქმეზე *Bowman v. Hamner*.³⁸ 1980-იანი წლებიდან დელავერში დირექტორების პასუხისმგებლობის სტანდარტი კარდინალურად შეიცვალა,³⁹ რაც დეტალურ განხილვას საჭიროებს.

ბ) *Aronson v. Lewis*-ის საქმე

1984 წელს დელავერის უზენაესმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება *Aronson v. Lewis*-ის საქმეზე,⁴⁰ რომელიც *Business Judgment Rule*-ის შესახებ ერთ-ერთ ყველაზე ციტირებად პრეცედენტს წარმოადგენს.⁴¹ თუმცა, მოცემული გადაწყვეტილება მწვავე კრიტიკის საფუძველიც გახდა.⁴²

Aronson-ის თანახმად, *Business Judgment Rule* არის პრეზუმფცია, რომ კორპორაციის დირექტორებმა იმოქმედეს ინფორმირებულად, კეთილსინდისიერად და იმ რწმენით, რომ მათი მოქმედება საუკეთესო იქნებოდა კომპანიის ინტერესებისათვის.⁴³ გადაწყვეტილებაში ასევე აღნიშნულია, რომ მართალია სასამართლოები წარსულში იყენებენ განსხვავებულ გულისხმიერების სტანდარტებს, თუმცა, გამოსაყენებელი სტანდარტია უხეში გაუფრთხილებლობა.⁴⁴

Aronson-ის ერთ-ერთ ძირითად ხარვეზად სახელდება ის, რომ *Business Judgment Rule* არ უნდა განსაზღვრავდეს, ამცირებდეს ან ამკაცრებდეს გულისხმიერების სტანდარტს.⁴⁵ ის თუ რა იქნება დირექტორების პასუხისმგებლობის სტანდარტი კონცეპტუალურად დამოუკიდებელ საკითხად უნდა განიხილებოდეს.⁴⁶ უზენაესი სასამართლოს მითითებამ *Business Judgment Rule*-ისა და პასუხისმგებლობის სტანდარტის შესახებ გააჩინა დიდი გაუგებრობა ხომ არ ქმნიდა სასამართლო *Business Judgment Rule*-ისგან მატერიალური პასუხისმგებლობის სტანდარტს.⁴⁷

Aronson-ის საქმეში გაუგებარი იყო ასევე, თუ რით განსხვავდებოდა დირექტორის კეთილსინდისიერება მისი რწმენისაგან, რომ იგი მოქმედებს კომპანიის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად.⁴⁸ ეს უკანასკნელი ლიტერატურაში განიხილება, როგორც კეთილსინდისიერების სუბიექტური კომპონენტი.⁴⁹

Business Judgment Rule-ის პრეზუმფციად მოხსენიებაც არ არის ლიტერატურაში დადებითად შეფასებული.⁵⁰ ძირითადი კრიტიკა მდგომარეობს იმაში, რომ საპროცესო სამართლის პრინციპების საფუძველზე მოპასუხე დირე-

Delaware Business Judgment Rule, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 19, 1994, 971.

³⁷ იქვე.

³⁸ იქვე; *Bowman v. Hamner*, 250 US 504;

³⁹ *Johnson*, *Unsettledness in Delaware Corporate Law: Business Judgment Rule, Corporate Purpose*, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 38, 2013, 422.

⁴⁰ *Aronson v. Lewis*, 473 A.2d 805 (1984).

⁴¹ *Balotti & Hanks*, *Rejudging the Business Judgment Rule*, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1337.

⁴² *Hansen*, *The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project*, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1355.

⁴³ *Aronson v. Lewis*, 473 A.2d 805 (1984).

⁴⁴ იქვე.

⁴⁵ *Smith*, *The Modern Business Judgment Rule*, *BYU Law Research Paper Series*, No. 15-09, 2015, 7.

⁴⁶ იქვე.

⁴⁷ *Bainbridge*, *The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine*, *Vanderbilt Law Review*, Vol. 57, 2002, 89.

⁴⁸ *Hansen*, *The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project*, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1361.

⁴⁹ იქვე, 1361. საგულისხმოა, რომ საქმეში *Stone v. Ritter*, 911 A.2d 362 (Del. 2006) დელავერის უზენაესმა სასამართლომ დააფიქსირა, რომ შეუძლებელია დირექტორი ჩაითვალოს ერთგულების ფიდუციური მოვალეობის შემსრულებლად, თუკი ის არ მოქმედებს კეთილსინდისიერი რწმენით, რომ მისი მოქმედება საუკეთესოა კორპორაციის ინტერესებისათვის. საბოლოოდ, ამ საქმეში უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა კეთილსინდისიერება, როგორც ცალკე არსებული ფიდუციური მოვალეობა და ის დაუქვემდებარა ერთგულების მოვალეობას (დეტალურად იხ. *Lopez, Oklan & Bainbridge*, *The Convergence of Good Faith and Oversight*, *UCLA Law Review*, 55, 2008, 559).

⁵⁰ *Balotti & Hanks*, *Rejudging the Business Judgment Rule*, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1345; *Johnson*, *The Modest Business Judgment Rule*, *The Business Lawyer*, Vol. 55, 2000, 627.

ქტორის უკანონო მოქმედების,⁵¹ ისევე როგორც ზიანისა და მიზეზობრივი კავშირის მტკიცების ტვირთი მოსარჩელეზეა.⁵² ამასთან, ტერმინი „პრეზუმფცია“ ერთ-ერთი ყველაზე ბუნდოვანი და პრობლემური ცნებაა საპროცესო სამართალში და მას მრავალი განსხვავებული მნიშვნელობა აქვს.⁵³ შესაბამისად, Business Judgment Rule-ის პრეზუმფციად მოხსენიება ამ ინსტიტუტის შინაარსს დიდად არაფერს მატებს⁵⁴ და მხოლოდ დაბნევას იწვევს იმ შტატის სასამართლოებში, რომლებსაც ამ წესის იმპლემენტაცია სურთ თავიანთ გადაწყვეტილებებში.⁵⁵

გ) *Smith v. Van Gorkom*-ის საქმე

მას შემდეგ, რაც დელავერის უზენაესმა სამართალმ *Aronson*-ის საქმეში Business Judgment Rule-ის არსის შესახებ უფრო მეტი კითხვა გააჩინა ვიდრე პასუხი გასცა, 1985 წელს გამოტანილ იქნა ამ ინსტიტუტის შესახებ ერთ-ერთი ძირითადი პრეცედენტული გადაწყვეტილება - *Smith v. Van Gorkom*.⁵⁶ აღნიშნულმა გადაწყვეტილებამ აშშ-ს კორპორაციულ სამყაროს შოკის ტალღასავით გადაურა⁵⁷ და მოხსენიებულ იქნა როგორც საკორპორაციო სამართლის ისტორიის ერთ-ერთი ყველაზე ნეგატიური გადაწყვეტილება.⁵⁸

მოცემული გადაწყვეტილების სიახლე მდგომარეობდა იმაში, რომ Business Judgment Rule-

ის პრეზუმფცია მოსარჩელეების მიერ დაძლეულ იქნა იმაზე მითითებით, რომ დირექტორებმა არ მიიღეს გონივრული და სათანადო ზომები კორპორაციის გასაყიდი აქციების ღირებულების დასადგენად, რითაც უხეში გაუფრთხილებლობის საფუძველზე აქციონერებს მიაყენეს ზიანი.⁵⁹ სასამართლომ განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო ისეთ დეტალებს, როგორცაა მისაღები გადაწყვეტილების განხილვის ხანგრძლივობა, დამატებითი დოკუმენტაციის მომზადების საჭიროება და სხვ., რათა დირექტორები უფრო მეტად ყოფილიყვნენ ინფორმირებულნი გადაწყვეტილების მიღებამდე.⁶⁰

აღნიშნული გადაწყვეტილების შემდეგ, მრავალმა შტატმა მიიღო დირექტორების დასაცავად პასუხისმგებლობის შემზღვეველი ნორმები.⁶¹ უშუალოდ დელავერში გადაწყვეტილების გამოტანიდან მომდევნო წელს ამოქმედდა დელავერის კოდექსის მე-8 თავის 102(b)(7) პარაგრაფი, რომლითაც დელავერში რეგისტრირებულ კორპორაციებს უფლება მიეცათ წესდებით გამოერიცხათ დირექტორების პასუხისმგებლობა თუკი საკითხი არ შეეხებოდა ერთგულების მოვალეობის ან კეთილსინდისიერების დარღვევას.⁶² დელავერის კორპორაციების აბსოლუტური უმრავლესობა 1986 წლიდან იყენებს 102(b)(7) პარაგრაფით მინიჭებულ უფლებას.⁶³

გარდა ამისა, გადაწყვეტილებამ კიდევ უფრო გაუგებარი გახადა თუ რა სამართლებრივი ბუნება აქვს Business Judgment Rule-ს, რადგან მისი გადალახვის შემდეგ უზენაესმა სასამართლომ საქმე ზიანის ელემენტის თავიდან შესასწავლად დაუბრუნა საკანცლერო სა-

⁵¹ *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 627.

⁵² *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1345;

⁵³ *Strong*, MacCormick on Evidence, 1992, 449. მოცემული ავტორის თანახმად, პრეზუმფციას საპროცესო სამართალში მინიმუმ 8 განსხვავებული შინაარსი აქვს (იხ. *Strong*, MacCormick on Evidence, 1992, 342).

⁵⁴ *Eisenberg*, An Overview of the Principles of Corporate Governance, Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1271.

⁵⁵ *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1347.

⁵⁶ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d 858 (Del. 1985).

⁵⁷ *Shu-Acuaye*, *Smith v. Van Gorkom* Revisited: Lessons Learned in Light of the Sarbanes-Oxley Act of 2002, De Paul Business and Commercial Law Journal, Vol. 3, 2004, 36.

⁵⁸ *Fischel*, The Business Judgment Rule and the Trans Union Case, 40 Business Lawyer, Vol. 40, 1985, 1455.

⁵⁹ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d 858 (Del. 1985); *Hansen*, The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1357.

⁶⁰ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d 858 (Del. 1985).

⁶¹ *Gevurtz*, The Business Judgment Rule: Meaningless Verbiage or Misguided Notion?, Southern California Law Review, Vol. 67, 1994, 235.

⁶² Delaware Code, Title 8, § 102(b)(7); *Bainbridge*, *Smith v. Van Gorkom*, UCLA School of Law Paper Series, 2008, 26.

⁶³ *Bainbridge*, *Smith v. Van Gorkom*, UCLA School of Law Paper Series, 2008, 26.

სამართლოს.⁶⁴ ამ საკითხთან მიმართებით, *Van Gorkom*-ის საქმით სასამართლო გაუგებარს ხდოდა *Business Judgment Rule* საპროცესო მექანიზმია, მატერიალური ქცევის სტანდარტი თუ ორივე.⁶⁵

ზემოთ აღნიშნული გაუგებრობა აღმოიფხვრა 4 წლის შემდეგ *Citron v. Fairchild*-ის საქმეში მიღებული გადაწყვეტილებით.⁶⁶ ამ საქმეში დელავერის უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ *Business Judgment Rule* ფუნქციონირებს როგორც პროცედურული სახელმძღვანელო, ისე მატერიალური სამართლის ნაწილი.⁶⁷ როგორც პროცესუალური ინსტიტუტი, *Business Judgment Rule* ქმნის პრეზუმფციას, რომ დირექტორებმა მიიღეს გადაწყვეტილება ინფორმირებულად (ე.ი. გულისხმიერად), კეთილსინდისიერად და იმ რწმენით, რომ მათი მოქმედება კორპორაციის საუკეთესო ინტერესებს შეესაბამება.⁶⁸ მოსარჩელე ვალდებულია რომელიმე ზემოთ აღნიშნული ელემენტი გააქარწყლოს და თუკი იგი ამას ვერ მოახერხებს, როგორც მატერიალური სამართლის ნაწილი *Business Judgment Rule* ამოქმედდება, რათა დაიცვას დირექტორი და მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება.⁶⁹

Citron-ის საქმე წარმოაჩენს იმ დიქტომიას, რომელიც დელავერის სასამართლო პრაქტიკაში არსებობს *Business Judgment Rule*-თან დაკავშირებით, რადგან ეს წესი გამოიყენება ერთდროულად როგორც საპროცესო, ისე მატერიალური სამართლის ნაწილი.⁷⁰ *Business Judgment Rule*-ის ამგვარი განმარტება მომდევნო წლების არაერთ სხვა გადაწყვეტილებაშიც დადასტურდა.⁷¹

⁶⁴ *Hansen*, The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1371.

⁶⁵ იქვე.

⁶⁶ *Citron v. Fairchild Camera & Instrument Corp.*, 569 A.2d 53 (1989).

⁶⁷ იქვე.

⁶⁸ იქვე.

⁶⁹ იქვე.

⁷⁰ *Smith*, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 10.

⁷¹ *McMullin v. Beran*, 765 A.2d 910, 916-17 (Del. 2000); *Emerald Partners v. Berlin*, 787 A.2d 85, 90 (Del. 2001); *Omnicare, Inc. v. NCS Healthcare, Inc.* 818 A.2d 914

ე) *Cede v. Technicolor*-ის საქმე

Business Judgment Rule-ის ყველაზე მნიშვნელოვანი განმარტება დელავერის უზენაესი სასამართლოს მიერ გაკეთდა საქმეში *Cede v. Technicolor*.⁷² აღნიშნული საქმე დელავერის უზენაეს სასამართლოში 4-ჯერ ავიდა და ჯამში 14 წლის განმავლობაში გაგრძელდა.⁷³ ვინაიდან საქმე დაწყებული იყო 1986 წლამდე, სადავო ტრანზაქციაზე 102(b)(7) პარაგრაფის მოქმედება არ ვრცელდებოდა და დირექტორი აღნიშნული დანაწესით თავს ვერ იცავდა.⁷⁴

Business Judgment Rule-ის განმარტებისათვის მნიშვნელოვანია 1993 წელს გამოტანილი გადაწყვეტილება (ე.წ. *Cede II*).⁷⁵ *Cede II* აღნიშნავს, რომ *Business Judgment Rule* ქმნის ძლიერ პრეზუმფციას დირექტორების სასარგებლოდ, რომლებმაც მიიღეს ინფორმირებული გადაწყვეტილება კორპორაციის მიმართ ერთგულების დაცვით და აღნიშნული პრეზუმფცია არ შეიძლება გაქარწყლდეს თუკი ვერ დასაბუთდება, რომ დირექტორის გადაწყვეტილებას რაიმე რაციონალური საფუძველი ჰქონდა.⁷⁶ *Business Judgment Rule*-ის გასაქარწყლებლად მოსარჩელე იღებს ტვირთს, რომ დაადასტუროს ფიდუციური ვალდებულებების ტრიადიდან - ერთგულება, გულისხმიერება, კეთილსინდისიერება - რომელიმეს დარღვევა.⁷⁷ თუკი მოსარჩელე აღნიშნულს ვერ მოახერხებს, *Business Judgment Rule* ამოქმედდება, როგორც მატერიალური სამართლის ნაწილი, რათა დაიცვას დირექტორი და მის მიერ მიღებული

(2003); *MM Companies v. Liquid Audio, Inc.*, 813 A.2d 1118, 1127 (Del.2003).

⁷² *Smith*, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 10-11.

⁷³ *Cede & Co. v. Technicolor Inc.*, 542 A.2d 1182 (1988); *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 634 A.2d 345 (1993); *Cinerama, Inc. v. Technicolor, Inc.*, 663 A.2d 1156, 1180 (1995); *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 684 A. 2d 289 (1996).

⁷⁴ *Cinerama, Inc. v. Technicolor, Inc.*, 663 A.2d 1156, 1180 (1995).

⁷⁵ *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 634 A.2d 345 (1993). გადაწყვეტილებას მოიხსენიებენ როგორც *Cede II*-ს, ვინაიდან ის შეეხება მოცემული საქმის მე-2 განხილვას უზენაეს სასამართლოში.

⁷⁶ იქვე.

⁷⁷ იქვე.

გადაწყვეტილება.⁷⁸ თუკი Business Judgment Rule გაქარწყლდება, მოპასუხე დირექტორმა უნდა დაასაბუთოს ტრანზაქციის „სრული კორექტულობა“ (entire fairness), წინააღმდეგ შემთხვევაში დაეკისრება პასუხისმგებლობა.⁷⁹

Cede II უმნიშვნელოვანესი გადაწყვეტილებაა 2 მიზეზის გამო: 1. Business Judgment Rule-ის დაძლევის წინაპირობად დასახელდა რომელიმე ფიდუციური მოვალეობის დარღვევა ან არარაციონალური გადაწყვეტილების მიღება,⁸⁰ 2. გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევის საფუძველზე Business Judgment Rule-ის გადალახვის შემთხვევაში დირექტორის მიმართ გამოყენებულ იქნებოდა „სრული კორექტულობის“ ტესტი, რომელიც მანამდე არსებული პრაქტიკით მხოლოდ ერთგულების მოვალეობის დარღვევისას გამოიყენებოდა.⁸¹ *Cede II*-ის ორივე სიახლემ სერიოზული კრიტიკა დაიმსახურა.⁸²

პირველ რიგში, *Cede II*-ის საქმის კრიტიკის საფუძველი არის ის, რომ გადაწყვეტილებამ გულისხმიერების მოვალეობა Business Judgment Rule-ის ერთ-ერთი კომპონენტად გადააქცია, რაც საკორპორაციო სამართლის ფუნდამენტური დებულებების აღრევას იწვევს.⁸³ ზრუნვის მოვალეობა არის დირექტორების ქცევის სტანდარტი, რომლის საფუძველზეც მათ უნდა განახორციელონ თავიანთი მოვალეობები.⁸⁴ გულისხმიერების ვალდებულება მოიაზრებს ჩვეულებრივი საღად მოაზროვნე პირის სტანდარტს, რომელიც გადაწყვეტილებას იღებს ანალოგიურ სიტუაციაში.⁸⁵

Business Judgment Rule-ის მხრიდან გულისხმიერების მოვალეობის შთანთქმა დელავერის საკორპორაციო სამართლის განვითარების ისტორიული პროცესის უნებური შედეგია.⁸⁶ გულისხმიერების ფიდუციური მოვალეობა დელავერში მხოლოდ 1960-იან წლებში გაჩნდა *Graham*-ის საქმეზე გამოტანილი გადაწყვეტილებით, მაშინ როდესაც Business Judgment Rule ამ ფიდუციურ მოვალეობასთან კავშირის გარეშე მანამდეც გამოიყენებოდა.⁸⁷ დელავერის სასამართლომ *Aronson*-ის და *Van Gorkom*-ის საქმეებით მალევე შეცვალა გულისხმიერების განსაზღვრება და გადავიდა უხეში გაუფრთხილებლობის სტანდარტზე.⁸⁸ ამ დავებს კი მალევე მოჰყვა 102(b)(7) პარაგრაფის ამოქმედება.⁸⁹ თავის მხრივ, საკანონმდებლო ცვლილებებმა გულისხმიერების მოვალეობის შესახებ შესაძლო სასამართლო დავები ფაქტობრივად დაასრულა.⁹⁰

Cede II-ით გულისხმიერების მოვალეობა დელავერის საკორპორაციო სამართალში დავინროვდა დირექტორის მხრიდან გადაწყვეტილების გამოტანამდე სათანადო ინფორმაციის მიღების ვალდებულებამდე,⁹¹ რის შესახებ მინიშნებას ჯერ კიდევ *Citron*-ის საქმე შეიცავდა.⁹² გულისხმიერების ამგვარი დავინროვება სერიოზულ დოქტრინულ პრობლემას იწვევს, რადგან დირექტორის მოქმედება გულისხმიერების ფარგლებში უნდა ფასდებოდეს იმის მიუხედავად დირექტორი იღებს თუ არა გადა-

⁷⁸ იქვე.

⁷⁹ იქვე.

⁸⁰ *Smith*, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 10-11.

⁸¹ *Johnson*, Rethinking Judicial Review of Director Care, Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 24, 1999, 799-801

⁸² *Smith*, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 10-11; *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 627.

⁸³ *Smith*, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 6.

⁸⁴ *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 633.

⁸⁵ *Lattin*, the Law of Corporations, 1971, 272; *Hansen*, The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the Amer-

ican Law Institute Corporate Governance Project, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1355.

⁸⁶ *Johnson*, Unsettledness in Delaware Corporate Law: Business Judgment Rule, Corporate Purpose, Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 38, 2013, 426.

⁸⁷ *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 626.

⁸⁸ იქვე, 651.

⁸⁹ იქვე, 651.

⁹⁰ *Holland*, Delaware Directors' Fiduciary Duties: The Focus on Loyalty, University of Pennsylvania Journal of Business Law, Vol. 11, 2009, 700.

⁹¹ *Johnson*, Rethinking Judicial Review of Director Care, Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 24, 1999, 799-800.

⁹² *Citron v. Fairchild Camera & Instrument Corp.*, 569 A.2d 53 (1989). მოცემულ გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია: „[დირექტორებმა] მიიღეს გადაწყვეტილება ინფორმირებულად (ე.ი. გულისხმიერად)“.

წყვეტილებას.⁹³ მაგალითად, დირექტორის მხრიდან კორპორაციის დასაქმებულებზე მეტვალყურეობისა და ზედამხედველობის განუხორციელებლობისას დირექტორი საერთოდ არ იღებს გადაწყვეტილებას.⁹⁴ დირექტორი ზედამხედველობის ვალდებულების განხორციელების დროსაც გულისხმიერად უნდა იქცეოდეს და მისი მოქმედებაც ამ სტანდარტით უნდა ფასდებოდეს, რაც დელავერის სასამართლო პრაქტიკის პირობებში შეუძლებელია.⁹⁵ *Cede II*-ში არსებული თვისობრივად არასწორი მიდგომის გამო, დელავერის სასამართლოს განსხვავებული ქცევის სტანდარტის დადგენა მოუწია დირექტორისათვის, როდესაც მისი მხრიდან გადაწყვეტილება არ არის მიღებული და საკითხი ზედამხედველობის ვალდებულების დარღვევას ეხება.⁹⁶ დღეის მდგომარეობით დირექტორის მხრიდან ზედამხედველობის არაეფექტური განხორციელება ერთგულების მოვალეობის დარღვევის ელემენტია,⁹⁷ რაც კონცეპტუალურად და პრინციპულად არასწორი მიდგომის ჩამოყალიბებაზე მიუთითებს.

იმის გამო, რომ *Cede II*-ში გულისხმიერების მოვალეობა (რომელიც დავინროებულია ინფორმაციის მიღების ვალდებულებამდე) განისაზღვრა **Business Judgment Rule**-ის კომპონენტად, საქმეზე დადგა ძალიან უცნაური შედეგი.⁹⁸ კერძოდ, საქმეზე დადგინდა რომ გულისხმიერების მოვალეობა დარღვეულ იქნა (მოსარჩელებმა გადალახეს **Business Judgment Rule**), თუმცა, ამის მიუხედავად, დირექტორების მიერ დადებულმა ტრანზაქციამ დააკმაყოფილა „სრული კორექტულობის“ ტესტი.⁹⁹

გულისხმიერების მოვალეობის შესახებ დავაში „სრული კორექტულობის“ ტესტის გამოყენებაც დოქტრინულად საკმაოდ პრობლემუ-

რია.¹⁰⁰ „სრული კორექტულობის“ ტესტი ერთგულების მოვალეობის დარღვევისას გამოიყენება¹⁰¹ და მოიცავს სასამართლოს მიერ სამართლიანი ფასისა (**fair price**) და სამართლიანი მოლაპარაკების (**fair dealing**) არსებობის გამოკვლევას.¹⁰² ერთგულების მოვალეობის შესაძლო დარღვევის დროს (ე.ი. როდესაც არსებობს ეჭვი ბორდის პირად დაინტერესებაზე ან მიკერძოებულობაზე) ასეთი მკაცრი ტესტის გამოყენების რაციონალი არის ის, რომ ერთგულების კორპორაციას არ ყავს ნეიტრალური გადაწყვეტილების მიმღები ბორდი.¹⁰³ შესაბამისად, სასამართლოს უნევს თავად განსაზღვროს იყო თუ არა წარმართული მოლაპარაკებები და შეთანხმებული ფასი სამართლიანი.¹⁰⁴ მეორე მხრივ, როდესაც დირექტორებს ედავებიან გულისხმიერების მოვალეობის დარღვევას, კორპორაციას ნეიტრალური გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოს პრობლემა საერთოდ არ უდგას, შესაბამისად, „სრული კორექტულობის“ ტესტის რელევანტურობა გაუგებარია.¹⁰⁵

არანაკლებ მნიშვნელოვანი სამართლებრივი პრობლემა არის ის, რომ „სრული კორექტულობის“ გამოყენების შემთხვევაში, სასამართლო პრაქტიკა ითვალისწინებს „რეცისორული ზიანის“ ანაზღაურებას.¹⁰⁶ მიზანი ასეთ შემთხვევე-

⁹³ *Johnson*, Rethinking Judicial Review of Director Care, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 24, 1999, 817.

⁹⁴ *Johnson*, The Modest Business Judgment Rule, the *Business Lawyer*, Vol. 55, 2000, 642.

⁹⁵ *Johnson*, Rethinking Judicial Review of Director Care, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 24, 1999, 817.

⁹⁶ *In re Caremark Int'l Inc. Derivative Litigation*, 698 A.2d 959, 970 (Del. Ch. 1996).

⁹⁷ *Stone v. Ritter*, 911 A.2d 362 (Del. 2006).

⁹⁸ *Johnson*, Rethinking Judicial Review of Director Care, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 24, 1999, 818.

⁹⁹ იქვე, 818-819.

¹⁰⁰ *Dooley*, *Fundamentals of Corporation Law*, 1995, 249-254.

¹⁰¹ *Cunningham & Yablon*, *Delaware Fiduciary Duty Law After QVC and Technicolor. A Unified Standard (and the End of Revlon Duties?)*, *Business Lawyer*, Vol. 49, 1994, 1601.

¹⁰² *Nixon v. Blackwell*, 626 A. 2d 1366 (Del. 1993).

¹⁰³ *Johnson*, Rethinking Judicial Review of Director Care, *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 24, 1999, 820.

¹⁰⁴ იქვე, 820.

¹⁰⁵ იქვე, 822-823.

¹⁰⁶ *Weinberger v. UOP, Inc.*, 457 A.2d 701 (Del. 1983). აშშ-ში საკომპენსაციო ზიანის (compensatory damages) დროს დაზარალებული მოპასუხისგან იღებს სადავოდ გამხდარი გარიგების ფასსა და გარიგების დადების მომენტში აქტივის რეალურ საბაზრო ღირებულებას შორის სხვაობას. რეცისორული ზიანის (rescissory damages) წარმოადგენს რესტიტუციის ჩამნაცვლებელ მექანიზმს, როდესაც გარიგების დადებამდე არსებული მდგომარეობს აღდგენა შეუძლებელია (მაგ. 2 კომპანია შეერწყა ერთმანეთს და მინორიტარი პარტნიორი დაზარალდა, ხოლო განრწყმა არაპრაქტიკულია). დაზარალებული ასეთ დროს იღებს იმ სარგებელსაც, რომელიც მიიღო მოპასუხემ როგორც მისმა

ბში არის ის, რომ ზიანის მიმყენებელს არ და-
რჩეს უკანონოდ მოპოვებული სარგებელი და
ნაყოფი.¹⁰⁷ გულისხმიერების მოვალეობის და-
რღვევისას დირექტორი ტრანზაქციით არ მოი-
პოვებს რაიმე სარგებელს და ნაყოფს (ის უბრა-
ლოდ დაუდევრად მოქმედებს), რის გამოც მის
მიმართ „სრული კორექტულობის“ ტესტის გა-
მოყენება გაუმართლებელია.¹⁰⁸

ვ) „გამკაცრებული შემონმების“ ტესტი

„გამკაცრებული შემონმების“ ტესტის
(Enhanced Scrutiny) შემოღებით დელავერში სა-
ბოლოოდ ჩამოყალიბდა დირექტორების მიერ
მიღებული გადაწყვეტილებების პასუხისმგე-
ბლობის სამი სტანდარტი.¹⁰⁹ როგორც დელავე-
რის საკანცლერო სასამართლო განმარტავს
დირექტორის პასუხისმგებლობის სტანდარტე-
ბს წარმოადგენს: 1. Business Judgment Rule, 2.
„გამკაცრებული შემონმების“ ტესტი და 3.
„სრული კორექტულობის“ ტესტი.¹¹⁰ შესაბამი-
სად, დელავერის სასამართლო პრაქტიკაში სა-
კმაოდ მნიშვნელოვანია მიმართება აღნიშნულ
3 ტესტს შორის, რაც თავის მხრივ Business
Judgment Rule-ის გამოყენების თავისებურებე-
ბს განსაზღვრავს.¹¹¹

ზოგადად, „გამკაცრებული შემონმების“ ტე-
სტის გაჩენის საჭიროება წარმოშვა მტკიცების
ტვირთის იმ სირთულემ, რომელიც მოსარჩე-
ლეებს ჰქონდათ, როდესაც დირექტორები სა-
წარმოს მტრული დაუფლების (hostile takeover)
ბლოკირებას ახდენდნენ და ამით აქციონერებს
არ აძლევდნენ აქციების გასხვისების შესაძლე-

ბლობას.¹¹² ასეთ დროს, დირექტორები შესა-
ძლოა „დაინტერესებულნი“ იყონ იმით, რომ სა-
წარმოს სხვა პირი არ დაეუფლოს, რადგან ახა-
ლი მაჟორიტარი აქციონერის მოსვლა როგორც
ნესი ინვესტორის ბორდის შეცვლასაც.¹¹³ Business
Judgment Rule-ის გამოყენების შემთხვევაში
მოსარჩელებს უწევდათ ემტკიცებინათ, რომ
საწარმოს დაცვა მტრული დაუფლებისაგან
არარაციონალური, არაკეთილსინდისიერი
ანდა მხოლოდ დირექტორების პირადი ინტერე-
სებით ნაკარნახევი გადაწყვეტილება იყო.¹¹⁴

„გამკაცრებული შემონმების“ ტესტის არა-
რსებობის პირობებში, 1984 წელს საწარმოს
მტრული დაუფლების შესახებ დავა დელავერის
უზენაესი სასამართლოს მხრიდან სარჩელის
დაკმაყოფილებაზე უარის თქმით დასრულდა-
.¹¹⁵ ამ გადაწყვეტილებიდან ერთი წლის შემდეგ
Unocal v. Mesa Petroleum-ის დავაში უზენაესმა
სასამართლომ Business Judgment Rule-ის ნა-
ცვლად გამოიყენა ახლად შექმნილი ტესტი,
რომელიც შემდგომში ცნობილი გახდა როგო-
რც *Unocal*-ის ტესტი.¹¹⁶ ამ ტესტის თანახმად,
როდესაც დირექტორები საწარმოს მტრული
დაუფლების საწინააღმდეგო ღონისძიებებს
იყენებენ მათ სასამართლოში უნდა დაამტკი-
ცონ კუმულაციურად 2 ელემენტის არსებობა:
1. არსებობდა კორპორაციისათვის გონივრული
საფრთხე, 2. გამოყენებული ზომები აღნიშნუ-
ლი საფრთხის პროპორციული იყო.¹¹⁷

Unocal-ის საქმემ ღია დატოვა საკითხი უნდა
შემონმდეს თუ არა დირექტორების მოქმედება
Business Judgment Rule-ის სტანდარტით, თუ-
კი *Unocal*-ის ტესტი დირექტორების მხრიდან
დაკმაყოფილებული იქნება ანდა ავტომატუ-
რად დგება თუ არა პასუხისმგებლობა ამ ტე-

მიმოვისებელმა (იხ. *Shine*, Delaware Decision Reinforces
Need for Proper Procedure in Squeeze-Out Merger, 2014,
4).

¹⁰⁷ Dooley, *Fundamentals of Corporation Law*, 1995, 256.

¹⁰⁸ Bainbridge, *Cede Problem*, 2012:

[<https://www.professorbainbridge.com/professorbainbridge.com/2012/12/the-cede-problem.html>].

¹⁰⁹ *Reis v. Hazelett Strip-Casting Corp.*, 28 A.3d 442, 457
(Del.Ch.2011).

¹¹⁰ იქვე.

¹¹¹ Johnson, *Rethinking Judicial Review of Director Care*,
Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 24, 1999, 791.

¹¹² *Gevurtz*, *The Business Judgment Rule: Meaningless
Verbiage or Misguided Notion?*, *Southern California Law
Review*, Vol. 67, 1994, 329.

¹¹³ იქვე.

¹¹⁴ Smith, *The Modern Business Judgment Rule*, *BYU Law
Research Paper Series*, No. 15-09, 2015, 18.

¹¹⁵ *Pogostin v. Rice*, 480 A.2d 619 (Del. 1984).

¹¹⁶ *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del.
1985).

¹¹⁷ იქვე.

სტის დარღვევის შემთხვევაში.¹¹⁸ 1995 წელს უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ *Unocal*-ის ტესტის დარღვევის შემთხვევაში დირექტორზე ვრცელდება „სრული კორექტულობის“ ტესტი.¹¹⁹ ხოლო 2001 წელს საკანცლერო სასამართლომ განმარტა, რომ დირექტორის მხრიდან *Unocal*-ის ტესტის დაცვის შემთხვევაში, მოსარჩელეს ეკისრება არარაციონალური გადაწყვეტილების არსებობის მტკიცების ტვირთი *Business Judgment Rule*-ის საფუძველზე.¹²⁰

Unocal-ის ტესტის გარდა არსებობს სხვა არაერთი „გამკაცრებული შემონმების“ ტესტი, რომელიც საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით დირექტორების მიმართ გამოიყენება, მაგ. ტრანზაქციის ორივე მხარეს მაჟორიტარი აქციონერის მონაწილეობისას,¹²¹ სანარმოს აუქციონის პრინციპით გაყიდვისას¹²² და სხვ. ტრანზაქციის ორივე მხარეს მაჟორიტარი აქციონერის მონაწილეობისას, იმის მიხედვით ჩართული იყო თუ არა გარიგების დადებაში დამოუკიდებლად ფორმირებული სპეციალური კომიტეტი ან დაადასტურეს თუ არა გარიგება მინორიტარმა აქციონერებმა, მოცემული 2 ელემენტიდან ერთის ალტერნატიული არსებობა ინვესტს „სრული კორექტულობის“ ტესტის გამოყენებას,¹²³ ხოლო ორივეს კუმულაციური არსებობა *Business Judgment Rule*-ის გამოყენებას.¹²⁴

შესაბამისად, გამოყენებულ იქნება თუ არა *Business Judgment Rule* როგორც დირექტორის პასუხისმგებლობის მატერიალური სტანდარტი დამოკიდებულია საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე და ახალ პრეცედენტებში პასუხისმგებლობის სტანდარტებს შორის ურთიე-

რთიმართება დელავერის სასამართლოს მხრიდან ყოველ ჯერზე ზუსტდება.

3. ALI-ის კორპორაციული მართვის პრინციპები (წესები)

ამერიკის სამართლის ინსტიტუტი (ALI) 1923 წელს დაფუძნებული ორგანიზაციაა, რომლის მიზანიც აშშ-ს კანონმდებლობის დახვეწა და გამარტივებაა.¹²⁵ ALI-ს მიერ მომზადებულ იქნა საყოველთაოდ ცნობილი კორპორაციული მართვის პრინციპების სახელმძღვანელო, რომელიც მათ შორის შეიცავს *Business Judgment Rule*-ის განმარტებას.¹²⁶ როგორც ALI-ის წესების კომენტარებში არის განმარტებული, *Business Judgment Rule*-ის განსაზღვრის საჭიროება განაპირობა იმან, რომ ეს ინსტიტუტი განსხვავებული მნიშვნელობებით გამოიყენება სასამართლო პრაქტიკაში და ხშირად გადაწყვეტილებები არ შეიცავს მის სრულყოფილ დეფინიციას.¹²⁷

ALI-ის წესების 4.01.a პარაგრაფი ეთმობა დირექტორების გულისხმიერების მოვალეობის განმარტებას, ხოლო 4.01.c პარაგრაფი - *Business Judgment Rule*-ის დეფინიციას.¹²⁸

4.01.a პარაგრაფის თანახმად, დირექტორი ასრულებს თავის [გულისხმიერების] მოვალეობებს, თუკი იგი მოქმედებს კეთილსინდისიერად, იმის გონივრული რწმენით, რომ მისი მოქმედება შედის კორპორაციის საუკეთესო ინტერესებში და გულისხმიერად, როგორც გონივრულად ივარაუდება, რომ მოიქცევა ჩვეულებრივი, საღად მოაზროვნე პირი ანალოგიურ პოზიციაზე და ანალოგიურ სიტუაციაში.¹²⁹

4.01.c პარაგრაფში *Business Judgment Rule* ფორმულირებულია შემდეგი სახით: დირექტო-

¹¹⁸ Smith, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 13.

¹¹⁹ *Unitrin Inc. v. American Gen. Corp.*, 651 A.2d 1361, 1377 n.18 (Del. 1995).

¹²⁰ *Air Products and Chemicals, Inc. v. Airgas, Inc.*, 16 A.3d 48, 93-94 Del. Ch. 2011).

¹²¹ *Kahn v. M&F Worldwide Corp.*, 88 A.3d 635 (Del. 2014).

¹²² *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings, Inc.*, 506 A. 2d 173 (Del. 1986).

¹²³ *Kahn v. Tremont Corp.*, 694 A.2d 422, 428 (Del. 1997).

¹²⁴ *Kahn v. M&F Worldwide Corp.*, 88 A.3d 635 (Del. 2014).

¹²⁵ იხ. ვებ-გვერდი: [<https://www.ali.org/about-ali/>]

¹²⁶ *Carney*, Section 40.1 of the American Law Institute's Corporate Governance Project: Restatement or Misstatement?, Washington University Law Review, Vol. 66, 1988, 239.

¹²⁷ ALI Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, § 4.01 commentary, 1994, 173.

¹²⁸ *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1338.

¹²⁹ American Law Institute, Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, Tentative Draft No. 4, 1985, 4.01.a.

რი, რომელიც ახდენს სამეწარმეო განსჯას, აკმაყოფილებს 4.01.a პარაგრაფში დადგენილ მოვალეობას, თუკი ის არ არის დაინტერესებული მისაღები გადაწყვეტილებით, იგი ინფორმირებულია მისაღები გადაწყვეტილების შესახებ იმ ხარისხით, როგორც ეს მას რაციონალურად მიაჩნდა, რომ იყო საკმარისი და მას რაციონალურად სჯერა, რომ მოქმედებს კორპორაციის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად.¹³⁰ საგულისხმოა ALI-ს წესების კომენტარებში გაკეთებული განმარტება, რომ გადაწყვეტილების კეთილსინდისიერად მიღება ასევე არის იმის ნინაპირობა, რომ დირექტორი დაცული იყოს Business Judgment Rule-ით.¹³¹ ლიტერატურაში გამოთქმულია კრიტიკა, რომ კეთილსინდისიერების საჭიროების საკითხი 4.01.c პარაგრაფიდან გარკვევით არ იკითხება.¹³²

ALI-ს წესებში ასევე მნიშვნელოვანია მტკიცების ტვირთის განაწილების საკითხი მხარეებს შორის. წესების 4.01.d პარაგრაფის თანახმად, პირი, რომელიც სადავოდ ხდის დირექტორის მოქმედებას 4.01.a პარაგრაფის საფუძველზე, უნდა დაადასტუროს, რომ დირექტორმა დაარღვია ზრუნვის მოვალეობა, მათ შორის უნდა დაადასტუროს 4.01.c პარაგრაფში არსებული დანაწესების გამოუყენებლობა, ხოლო ზიანთან დაკავშირებული დავის შემთხვევაში, დამატებით დაამტკიცოს, რომ ზრუნვის მოვალეობის დარღვევა იყო კორპორაციის ზიანის მიზეზი.¹³³

ALI-ს წესები არ მიიჩნევენ Business Judgment Rule-ის პრეზუმფციად, თუმცა, ამას ნაკლები პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს, რადგან 4.01.d პარაგრაფის საფუძველზე მტკიცების ტვირთი მაინც მოსარჩელე მხარეს ეკისრება.¹³⁴ აღნი-

შნულით ის ფუნდამენტურად განსხვავდება დელავერის შტატის პრაქტიკისგან, რომელიც Business Judgment Rule-ის გაქარწყლების შემდეგ მტკიცების ტვირთს დირექტორს აკისრებს.¹³⁵ ALI-ის კომენტარებში გამოთქმული და იურიდიულ ლიტერატურაში ფართოდ გავრცელებული პოზიციით, განსხვავებით დელავერის მოდელისგან, ALI-ის მიერ შემუშავებული Business Judgment Rule ქმნის ე.წ. „ნავსაყუდელს“ (safe harbor), რითაც დირექტორი ირიდება გულისხმიერების მოვალეობის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობას.¹³⁶

ALI-ის მიერ შემუშავებული Business Judgment Rule მატერიალური პასუხისმგებლობის სტანდარტია.¹³⁷ ამასთან, ის თვისობრივად დაბალ პასუხისმგებლობის სტანდარტს აწესებს, ვიდრე 4.01.a პარაგრაფით დადგენილი გულისხმიერების ფიდუციური ვალდებულება.¹³⁸

ALI-ის წესებში გულისხმიერების მოვალეობასა და Business Judgment Rule-ს შორის 4 მნიშვნელოვანი განსხვავებაა¹³⁹: 1. Business Judgment Rule დირექტორს იცავს მხოლოდ სამეწარმეო განსჯის (გადაწყვეტილების მიღების) შემთხვევაში, შესაბამისად, ზედამხედველობის ვალდებულების დარღვევის ან დირექტორის მხრიდან საკუთარი ფუნქციების მიტოვების შემთხვევაში ის არ გამოიყენება, მეორე, მხრივ, გულისხმიერების ვალდებულება ვრცელდება დირექტორის ნებისმიერ ქცევაზე და მისი პასუხისმგებლობის სტანდარტს წა-

¹³⁰ American Law Institute, Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, Tentative Draft No. 4, 1985, 4.01.c.

¹³¹ ALI Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, § 4.01 commentary, 1994, 174.

¹³² Hansen, The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1375.

¹³³ American Law Institute, Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, Tentative Draft No. 4, 1985, 4.01.d.

¹³⁴ Balotti & Hanks, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1338.

¹³⁵ Thompson, The Merger and Acquisition Provisions of the ALI Corporate Governance Project as Applied to the Three Steps in the Time-Warner Acquisition, Columbia Business Law Review, 1996, 160.

¹³⁶ ALI Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, § 4.01 commentary, 1994, 174; Branson, The Rule That Is Not The Rule – The Business Judgment Rule, Valparaiso University Law Review, Vol. 36, 2002, 636; Balotti & Hanks, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1338.

¹³⁷ Johnson, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 628-629.

¹³⁸ იქვე, 629.

¹³⁹ Thompson, The Merger and Acquisition Provisions of the ALI Corporate Governance Project as Applied to the Three Steps in the Time-Warner Acquisition, Columbia Business Law Review, 1996, 160.

რმოადგენს,¹⁴⁰ 2. Business Judgment Rule მხოლოდ არადაინტერესებულ დირექტორებზე ვრცელდება, ამასთან, პირადი დაინტერესების არსებობის შემთხვევაში გულისხმიერების მოვალეობა არ არის რელევანტური და საკითხი ინტერესთა კონფლიქტის შესახებ ALI-ის წესების მე-5 თავით რეგულირდება;¹⁴¹ 3. გულისხმიერების ვალდებულების შესრულებისას დირექტორს „გონივრულად“ უნდა სჯეროდეს რომ კორპორაციის საუკეთესო ინტერესებისათვის მოქმედებს, ხოლო Business Judgment Rule-ის დროს დირექტორი „რაციონალურად“ უნდა მიიჩნევდეს, რომ კორპორაციის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად მოქმედებს;¹⁴² 4. გულისხმიერების მოვალეობის შესრულება გულისხმობს იმგვარ მოქმედებას, როგორც გონივრულად ივარაუდება რომ მოიქცევა ჩვეულებრივი, სალად მოაზროვნე პირი ანალოგიურ პოზიციასა და სიტუაციაში, ხოლო Business Judgment Rule მსგავს მოთხოვნას არ ადგენს.¹⁴³

საგულისხმოა, რომ ALI-ის წესებით განმარტებული Business Judgment Rule-ის რეცეფცია განხორციელდა გერმანიასა და ავსტრიაში, თუმცა, იმ მნიშვნელოვანი განსხვავებით, რომ Business Judgment Rule-ის ელემენტების არსებობის მტკიცება ორივე სახელმწიფოს სა-

კორპორაციო სამართალში ეკისრება მოპასუხე დირექტორს.¹⁴⁴

4. ჩაურევლობის დოქტრინა (abstention doctrine)

Business Judgment Rule-ის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინტერპრეტაციას წარმოადგენს ამ ინსტიტუტის ჩაურევლობის დოქტრინად განხილვა.¹⁴⁵ მოცემული დოქტრინა ეფუძნება დირექტორების პრიმატის მოდელს (Director Primacy Model).¹⁴⁶ წინამდებარე მოდელი უპირისპირდება ალტერნატიულ აქციონერთა პრიმატის მოდელს (Shareholder Primacy Model), რომლის მიხედვითაც კორპორაციის მიზანია აქციონერთა სიმდიდრის გაზრდა.¹⁴⁷ დირექტორების პრიმატის მოდელის მიხედვით, დირექტორთა ბორდი არ წარმოადგენს აქციონერთა აგენტს, არამედ ფუნქციონირებს როგორც კორპორაციული პრინციპალი, რომელიც ეფექტური და ცენტრალიზებული გადაწყვეტილების მიღების პროცესით მართავს კომპანიას.¹⁴⁸ ამ მოდელის პირობებში, შენარჩუნებულ უნდა იქნეს დირექტორთა ბორდის მხრიდან გადაწყვეტილების მიღების დისკრეცია, ამასთან, ისინი უნდა იყვნენ ანგარიშვალდებულნი იმ მიზნით, რომ საწარმოს საუკეთესო ინტერესებს ემსახურებოდნენ.¹⁴⁹ Business Judgment Rule, როგორც ჩაურევლობის დოქტრინა, სწორედ ბორდის დისკრეციასა და ანგარიშვალდებულებას შორის კონფლიქტის კომპრომისად განიხილება.¹⁵⁰

¹⁴⁰ იქვე, 161.

¹⁴¹ იქვე, 161.

¹⁴² „გონივრული“ (reasonable) რწმენა უფრო მკაცრი მოთხოვნაა, ვიდრე „რაციონალური“ (rational) რწმენა. ეს უკანასკნელი გაცილებით ფართო დისკრეციას აძლევს დირექტორს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში (იხ. Goldschmid, Outline on the Duty of Care and the Business Judgment Rule, in ALI-ABA, ALI's Principles of Corporate Governance, 1997, 47). „გონივრული“ რწმენა ALI-ის კომენტარებში გაგებულია, როგორც ერთდროულად ობიექტური და სუბიექტური ნიშანი (იხ. ALI Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations, § 4.01 commentary, 1994, 177), ხოლო „რაციონალური“ რწმენა დირექტორის სუბიექტური დამოკიდებული ნიშანია (იხ. Hansen, The Duty of Care, the Business Judgment Rule, and the American Law Institute Corporate Governance Project, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1375).

¹⁴³ Thompson, The Merger and Acquisition Provisions of the ALI Corporate Governance Project as Applied to the Three Steps in the Time-Warner Acquisition, Columbia Business Law Review, 1996, 161.

¹⁴⁴ Klappstein, Directors' Duties and Liability in Germany, in Annex to Study on Directors' Duties and Liability, 2013, 339; Nimmerfall & Peissl, The Business Judgment Rule and its Impact on Austrian Law, Časopis pro právní vědu a praxi, 2015, 355.

¹⁴⁵ Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vo. 57, 2002, 128; Smith, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 13.

¹⁴⁶ Bainbridge, Director Primacy: The Means and Ends of Corporate Governance, UCLA School of Law Research Paper, 2003, 547.

¹⁴⁷ Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vo. 57, 2002, 86.

¹⁴⁸ იქვე, 86.

¹⁴⁹ იქვე, 86.

¹⁵⁰ იქვე, 84.

კონკრეტულად, Business Judgment Rule როგორც ჩაურევლობის დოქტრინა ნიშნავს იმას, რომ თუკი შესაბამისი წინაპირობები არ არსებობს, სასამართლო არ უნდა აფასებდეს მიღებული გადაწყვეტილების შინაარსსა თუ გონივრულობას.¹⁵¹ დირექტორების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შინაარსში ჩაურევლობა კონცეპტუალურად იმით მართლდება, რომ თუკი არ არსებობს ინტერესთა კონფლიქტის ან სხვა სახის გარემოება, კორპორაციას ყავს დამოუკიდებელი გადაწყვეტილების მიღები ორგანო, რომლის ჩანაცვლებაც და რომლის გადაწყვეტილების რევიზიაც სასამართლოს არ უნდა შეეძლოს.¹⁵²

ჩაურევლობის დოქტრინის მიხედვით, Business Judgment Rule არ უნდა იქნას განხილული პრეზუმფციად, (დელავერის სასამართლოების მიდგომა) და არც შერბილებული პასუხისმგებლობის ფორმად (მაგ. ALI-ის ნესე-ბი).¹⁵³ ამის საპირისპიროდ, Business Judgment Rule უნდა იყოს დირექტორთა ბორდის ხელმძღვანელობით უფლებამოსილებაში ჩაურევლობის პოლიტიკა, ვინაიდან კორპორაციის ინტერესების შესახებ სწორედ ბორდს აქვს სამენარმეო განსჯის განხორციელების დისკრეცია.¹⁵⁴

ჩაურევლობის დოქტრინის თანახმად, წინაპირობები, როდესაც სასამართლომ შესაძლებელია განიხილოს მიღებული გადაწყვეტილების შინაარსი, არის საკუთარ თავთან გარიგების დადების ან ინტერესთა კონფლიქტის შემთხვევა (ანუ ერთგულების ვალდებულების მოცემულობა), თაღლითობა, არალეგალური ტრანზაქციები და სხვ.¹⁵⁵

რაც შეეხება გადაწყვეტილების მიღებამდე ინფორმაციის შეგროვებისას დაუდევრობის გამოჩენას (მაგ. დაქირავებულ იქნა თუ არა

ექსპერტი, რამდენი დღის განმავლობაში განიხილავდა დირექტორი საკითხს გადაწყვეტილების მიღებამდე და სხვ.), მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით ლიტერატურაში არ არის ცალსახა მიდგომა. იმის მიხედვით, აღნიშნული საკითხის შემომნება შესაძლებელია თუ არა სასამართლოს მხრიდან, სრულიად განსხვავებული სიძლიერის Business Judgment Rule-ს ვიღებთ.

ერთი მოსაზრებით, მოახდინეს თუ არა დირექტორებმა იმ ინფორმაციის შეგროვება გადაწყვეტილების მიღების წინ, რაც გონივრულად ხელმისაწვდომი იყო, არარელევანტურია და Business Judgment Rule-ს ვერ გააქარწყლებს.¹⁵⁶ ამ მოსაზრების თანახმად, სასამართლოს არ უნდა შეეძლოს გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევის შემომნება, ხოლო თუკი სასამართლო შეაფასებს ინფორმაციის შეგროვებისას გამოჩენილ გულისხმიერებას, სასამართლო იმაზეც დაინყებს მსჯელობას ჩვეულებრივი საღად მოაზროვნე პირი ამ ინფორმაციის საფუძველზე მსგავს გადაწყვეტილებას მიიღებდა თუ არა.¹⁵⁷

საწინააღმდეგო მოსაზრებით, რომელიც ე.წ. შეზღუდული (Modest) Business Judgment Rule-ის იდეას ავითარებს,¹⁵⁸ Business Judgment Rule იცავს გადაწყვეტილებებს იმის მიუხედავად რამდენად გონივრული თუ სულელურია ის, თუმცა დაკვირვებითა და გულისხმიერებით ინფორმაციის შეგროვების პროცედურული მხარის დაცვა მნიშვნელოვანია და ამ ვალდებულების იგნორირების შემთხვევაში დირექტორი პასუხს აგებს გამოჩენილი დაუდევრობისთვის, გულისხმიერების ფიდეციური მოვალეობის საფუძველზე.¹⁵⁹ დაუდევარი მოქმედების შემთხვევაში დირექტორმა შეიძლება თავი იმართლოს იმით, რომ არ მიუყენებია კორპორაციისთვის ზიანი ანდა არ არსებობს მიზეზობრივი კავშირი მის ქმედებასა და ზიანს შორის, თუმცა, მისი მხრიდან გადაწყვეტილების შინაა-

¹⁵¹ Smith, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 7.

¹⁵² Johnson, Rethinking Judicial Review of Director Care, Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 24, 1999, 822-823.

¹⁵³ იქვე, 630.

¹⁵⁴ Smith, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 7.

¹⁵⁵ Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vo. 57, 2002, 97.

¹⁵⁶ Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vo. 57, 2002, 93.

¹⁵⁷ იქვე, 102.

¹⁵⁸ Johnson, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 635.

¹⁵⁹ იქვე, 635.

რსით ან გონივრულობით თავის მართლება დაუშვებელია.¹⁶⁰ აღნიშნულის დასაბალანსებლად, იმის მიუხედავად, პირმა გამოიჩინა თუ არა დაუდევრობა, გულისხმიერების ფიდუციური მოვალეობის კონტექსტში დირექტორის გადაწყვეტილების შინაარსობრივი კონტროლი არ უნდა განხორციელდეს სასამართლოს მხრიდან და ამ უკანასკნელს არ უნდა შეეძლოს იმაზე მსჯელობა, ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირი მსგავს შემთხვევაში როგორ გადაწყვეტილებას მიიღებდა.¹⁶¹ გულისხმიერების მოვალეობასა და Business Judgment Rule-ს შორის ამგვარი ურთიერთმიმართების შემუშავებით მიიღწევა მათ შორის ბალანსირებული სიმეტრია.¹⁶²

რაც შეეხება შემთხვევას, როდესაც დირექტორის მხრიდან არ არის მიღებული გადაწყვეტილება, არამედ სასამართლოს შეფასების საგანია მისი მხრიდან განხორციელებული მოქმედება (მაგ. ზედამხედველობის ვალდებულების დარღვევა), ამ შემთხვევაშიც პასუხისმგებლობის საფუძველი არის გულისხმიერების მოვალეობისათვის განსაზღვრული სტანდარტი.¹⁶³

ჩაურევლობის დოქტრინის კლასიკურ მაგალითს წარმოადგენს აშშ-ს ფედერალური სააპელაციო სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება საქმეზე *Shlensky v. Wrigley*.¹⁶⁴ მოცემულ საქმეში Chicago National League Ball Club Inc.-ის (რომელიც MLB-ს ბეისბოლის კლუბს Chicago Cubs-ს ფლობს) ერთ-ერთმა აქციონერმა უჩივლა კომპანიის დირექტორს და დერივაციული სარჩელით მოითხოვა კომპანიის სასარგებლოდ ზიანის ანაზღაურება. მოსარჩელის განმარტებით, დირექტორმა არ მოახდინა სტადიონზე ღამის თამაშებისათვის საჭირო განათების დაყენება, რის გამოც მხოლოდ დღის საათებში მატჩების ჩატარებით კომპანიას დაა-

კარგვინა მნიშვნელოვანი შემოსავალი. აქციონერი მიუთითებდა სხვა მეზობელ ქალაქებში არსებული არაერთი კლუბის პრაქტიკაზე, რომლებიც თამაშებს ღამით ატარებდნენ და შესაბამისად, უფრო მაღალი დასწრება და შემოსავალი ჰქონდათ.¹⁶⁵ დირექტორის წარმომადგენლებმა ჩაურევლობის დოქტრინის შესაბამისი ძლიერი Business Judgment Rule-ის გამოყენება მოითხოვეს.¹⁶⁶ აშშ-ს ფედერალურმა სასამართლომ განმარტა, რომ იგი ვერ ჩაერევა მენეჯმენტის საქმიანობაში თუკი ცალსახად არ დადგინდება, რომ ადგილი აქვს თაღლითობას, ქონების მითვისებას ან სხვა მსგავს მოქმედებას დირექტორის მხრიდან.¹⁶⁷ ამასთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ გადაწყვეტილებით ისინი არ ადასტურებდნენ დირექტორის გადაწყვეტილების სისწორეს, რადგან მოცემული საკითხი სცდება მათ იურისდიქციას.¹⁶⁸

II. Business Judgment Rule-ის რეცეფცია საქართველოში

იმისათვის, რომ შეფასებულ იქნას Business Judgment Rule-ის საქართველოს საკორპორაციო სამართალში რეცეფციის საკითხი დეტალურად უნდა იქნას განხილული: 1) რა ფუნქციებს ემსახურება აღნიშნული ინსტიტუტი, 2) რა ნეგატიური შედეგები შეიძლება ახლდეს მის იმპლემენტაციას კანონმდებლობაში, 3) შესაძლებელია თუ არა Business Judgment Rule-ის ინკორპორირება საკანონმდებლო ცვლილებების გარეშე, 4) რომელია კანონმდებლობის ცვლილების საფუძველზე რეცეფციის შემთხვევაში Business Judgment Rule-ის სასურველი მოდელი, 5) როგორია ქართული სასამართლოების პრაქტიკა Business Judgment Rule-ის განმარტების შესახებ.

¹⁶⁰ იქვე, 636.

¹⁶¹ იქვე, 636.

¹⁶² Smith, The Modern Business Judgment Rule, BYU Law Research Paper Series, No. 15-09, 2015, 3.

¹⁶³ Johnson, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 635.

¹⁶⁴ *Shlensky v. Wrigley*, 237 N.E.2d 776 (Ill. App. Ct. 1968); Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vo. 57, 2002, 87.

¹⁶⁵ *Shlensky v. Wrigley*, 237 N.E.2d 776 (Ill. App. Ct. 1968).

¹⁶⁶ Bainbridge, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, Vanderbilt Law Review, Vo. 57, 2002, 96.

¹⁶⁷ *Shlensky v. Wrigley*, 237 N.E.2d 776 (Ill. App. Ct. 1968).

¹⁶⁸ იქვე.

1. Business Judgment Rule-ის ფუნქციები

Business Judgment Rule-ის როგორც ინსტიტუტის ფუნქციად ლიტერატურაში ერთდროულად რამდენიმე ასპექტი სახელდება.

ამერიკის სამართლის ინსტიტუტის თანახმად, Business Judgment Rule იცავს დირექტორებს იმ რისკებისგან, რომლებიც მათი მხრიდან სამენარმეო გადაწყვეტილებების მიღებას უკავშირდება.¹⁶⁹ მარტივი გაუფრთხილებლობისას პასუხისმგებლობის დადგომის შემთხვევაში დირექტორებს არ ექნებოდათ სტიმული უფრო მაღალი რისკისა და მომგებიანობის მქონე გადაწყვეტილებები შეერჩიათ.¹⁷⁰ აღნიშნულ რაციონალს „აქციონერთა პრიმატის მოდელი“ იზიარებს, რომლის მიხედვითაც აქციონერთა სიმდიდრის გაზრდის მიზნიდან გამომდინარე დირექტორები უნდა მისდევდნენ რისკიან აქტივობებს და არ ჰქონდეთ რისკის განების დამაბრკოლებელი გარემოებები, ხოლო აქციონერებს მსგავსი რისკების დაზღვევა შეუძლიათ საკუთარი პორტფოლიოს დივერსიფიცირებით.¹⁷¹ თუმცა, იმისათვის, რომ Business Judgment Rule-მა ამ ფუნქციით არსებობა გაამართლოს, აქციონერებს წვდომა უნდა ჰქონდეთ კაპიტალის ბაზარზე, სადაც პორტფოლიოს დივერსიფიცირების შესაძლებლობა არსებობს სხვადასხვა ფინანსური ინსტრუმენტებით.¹⁷² „დირექტორთა პრიმატის მოდელის“ პერსპექტივიდან რაციონალი არის ის, რომ Business Judgment Rule ახდენს დამოუკიდებელი და კვალიფიციური პირების ნახალისებას, რათა ისინი დაინიშნონ ინიშნებოდნენ დირექტორებად.¹⁷³ რაციონალური და მაღალი მორა-

ლური პასუხისმგებლობის მქონე პირები არ აიღებდნენ საკუთარ თავზე დირექტორის პასუხისმგებლობას სხვაგვარი, უფრო გამკაცრებული პასუხისმგებლობის არსებობის პირობებში.¹⁷⁴

Business Judgment Rule-ის საჭიროების გავრცელებულ მიზეზად სახელდება ისიც, რომ მოსამართლეები არ არიან სამენარმეო გადაწყვეტილებათა კარგი შემფასებლები.¹⁷⁵ სამენარმეო გადაწყვეტილებები ხშირად მოიცავს ინტუიციურ მიდგომას საკითხისადმი, ეკონომიკისა თუ ინდუსტრიის ტრენდების კომპლექსურ ანალიზს და სხვ.¹⁷⁶ მოსამართლეებს არც შესაბამისი გამოცდილება და არც სათანადო სტიმულები აქვთ ეფექტური სამენარმეო გადაწყვეტილებები მიიღონ.¹⁷⁷ შესაბამისად, Business Judgment Rule-ის ფუნქციაა უზრუნველყოს, სამენარმეო გადაწყვეტილებების მიღება იმ პირების მიერ, ვისაც აღნიშნულის შესაბამისი კვალიფიკაცია გააჩნია.

Business Judgment Rule-ის ერთ-ერთ ფუნქციად სახელდება სასამართლო რესურსების დაზოგვა.¹⁷⁸ მოცემული წესის არსებობა ახდენს საქმეების გაფილტვრას და დაუსაბუთებელი სარჩელების იოლ იდენტიფიცირებას.¹⁷⁹ აშშ-ს საპროცესო სამართალში არსებული ეს ფუნქცია, რომელიც Summary Judgment-ის ინსტიტუტითაც არის უზრუნველყოფილი,¹⁸⁰ საქართველოში ვერ იქნება გამოყენებული სა-

¹⁷⁴ იქვე, 97.

¹⁷⁵ *Balotti & Hanks*, Rejudging the Business Judgment Rule, *The Business Lawyer*, Vol. 48, 1993, 1341; *Bainbridge*, The Business Judgment Rule as Abstention Doctrine, *Vanderbilt Law Review*, Vol. 57, 2002, 117.

¹⁷⁶ *Branson*, The Rule Than Is Not The Rule – The Business Judgment Rule, *Valparaiso University Law Review*, Vol. 36, 2002, 637.

¹⁷⁷ *In re J.P. Stevens & Co.*, 542 A.2d 770, 780 (Del. Ch.), appeal refused, 540 A.2d 1089 (Del. 1988); *Manning*, The Business Judgment Rule in Overview, *Ohio State Law Journal*, Vol. 45, 1984, 622.

¹⁷⁸ *Branson*, The Rule Than Is Not The Rule – The Business Judgment Rule, *Valparaiso University Law Review*, Vol. 36, 2002, 637.

¹⁷⁹ იქვე, 637.

¹⁸⁰ იქვე, 631.

¹⁶⁹ American Law Institute, *Principals of Corporate Governance: Analysis and recommendations*, 1994, 4.01(c)(3).

¹⁷⁰ *Gevurtz*, The Business Judgment Rule: Meaningless Verbiage or Misguided Notion?, *Southern California Law Review*, Vol. 67, 1994, 305; *Joy v. North*, 692 F.2d 880, 886 n.6 (2d Cir. 1982).

¹⁷¹ *Gurrea-Martinez*, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 8.

¹⁷² იქვე, 8.

¹⁷³ *Arsht*, The Business Judgment Rule Revisited, *Hofstra Law Review*, Vol. 93, 1979, 97.

მოქალაქო საპროცესო კოდექსში მსგავსი მექანიზმის არარსებობის გამო.¹⁸¹

2. Business Judgment Rule-ის იმპლემენტაციის შესაძლო ნეგატიური შედეგები

Business Judgment Rule-ის იმპლემენტაცია ზოგიერთ შემთხვევაში გარკვეულ ნეგატიურ შედეგებთანაა დაკავშირებული.

Business Judgment Rule შესაძლებელია გახდეს დირექტორების წინააღმდეგ დავის დაწყების საფუძველი, თუკი მოხდება Business Judgment Rule-ის, როგორც „ნავსაყუდელის“ მოდელის რეცეფცია.¹⁸² აღნიშნულს ადასტურებს ავსტრალიაში ჩატარებული ემპირიული კვლევა, რომლის მიხედვითაც Business Judgment Rule-ის იმპლემენტაციის გამო გაიზარდა როგორც წარმომადგენლობითი ხარჯები, ისე დირექტორების წინააღმდეგ დავების რაოდენობა.¹⁸³

Business Judgment Rule-ის შემოღებამ შესაძლებელია გამოიწვიოს დირექტორების მხრიდან არაეფექტურად ზედმეტი ინფორმაციის მოძიების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღებაც, რათა მათ თავიდან აირიდონ შესაძლო სარჩელები ფიდუციური მოვალეობის დარღვევაზე აპელირებით.¹⁸⁴ დირექტორებს შესაძლე-

ბელია გაუჩნდეთ სტიმული მოითხოვონ დამატებითი საექსპერტო შეფასებები, რაც ცხადია კორპორაციის სახსრებით უნდა დაფინანსდეს.¹⁸⁵ Business Judgment Rule არ უნდა იქნას იმგვარად იმპლემენტირებული კანონმდებლობაში, რომ დირექტორების მიერ გადაწყვეტილების მიღებისას დაიკარგოს მისი შინაარსობრივი მხარე და აქცენტი გაკეთდეს დოკუმენტწარმოებასა და გადანეცილების გაფორმებაზე, გადაწყვეტილების მიღების პროცესის დამაჯერებლად დადგმაზე.¹⁸⁶ შესაბამისად, Business Judgment Rule არ უნდა იქნეს გამოყენებული დირექტორებისათვის არასწორი სტიმულების მისაცემად.

3. Business Judgment Rule-ის რეცეფცია საკანონმდებლო ცვლილებების გარეშე

Business Judgment Rule-ის საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების გარეშე რეცეფციის შესაძლებლობაზე არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება არსებობს.¹⁸⁷ მოცემული საკითხის შეფასება დიდწილად არის დამოკიდებული Business Judgment Rule-ის რომელი მოდელის იმპლემენტაციაზე არის საუბარი.

Business Judgment Rule-ის პრეზუმფციად განხილვას, როგორც სამართლიანად არის გამოთქმული ლიტერატურაში, არ გააჩნია მტკიცების ტვირთის განაწილების წესისგან არსებითად განსხვავებული შედეგები და უფრო მეტიც, შეიძლება მხოლოდ გაუგებრობის წინაპი-

¹⁸¹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (სსსკ) 186.1 მუხლი ადგენს სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველებს, სსსკ 272-ე მუხლი - შეწყვეტის საფუძველებს, ხოლო სსსკ 275.1 მუხლი - სარჩელის განუხილველად დატოვების საფუძველებს. ამ მუხლების გამოყენება იმ შემთხვევაში, თუკი სარჩელი დაუსაბუთებელია, საპროცესო კანონმდებლობით დაუშვებელია, რადგან სსსკ 243.1 მუხლის თანახმად დადგენილება, რომელიც საქმეს არსებითად წყვეტს მიიღება გადაწყვეტილების ფორმით. არსებითად გადაწყვეტილების გამოტანას, თავის მხრივ, წინ უძღვის სსსკ 200-209, ასევე, სსსკ 210-228 მუხლების დადგენილი პროცედურების გავლა, მათ შორის სასამართლო სხდომების ჩატარება.

¹⁸² Gurrea-Martinez, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 19.

¹⁸³ Varzaly, Protecting the Authority of Directors: An Empirical Analysis of the Statutory Business Judgment Rule, Journal of Corporate Law Studies, Vol. 12, 2012, 429.

¹⁸⁴ Gurrea-Martinez, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its

Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 19.

¹⁸⁵ იქვე, 19.

¹⁸⁶ Branson, The Rule Than Is Not The Rule – The Business Judgment Rule, Valparaiso University Law Review, Vol. 36, 2002, 640.

¹⁸⁷ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ აღნიშნული შესაძლებელია [იხ. Gurrea-Martinez, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 19]. ამის საპირისპიროდ, აშშ-ში, პენსილვანიის საოლქო სასამართლომ დაადგინა, რომ სტატუტში ფიდუციური მოვალეობის პირდაპირი არსებობის შემთხვევაში, Business Judgment Rule ვერ შეცვლის გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის მასშტაბს [იხ. Keyser v. Commonwealth National Financial Corp., 675 F. Supp. 238 (M.D. Pa. 1987)].

რობა გახდეს.¹⁸⁸ ამასთან, დელავერში პრეზუმციის გაქარწყლება ინვეს დირექტორზე მტკიცების ტვირთის გადასვლას, რომელმაც საკუთარი პოზიცია „სრული კორექტულობის“ ტესტით უნდა დაიცვას.¹⁸⁹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალში არსებული მტკიცების ტვირთის განაწილების წესების პირობებში განსაზღვრულია, რომ მოპასუხის მართლსაწინააღმდეგო მოქმედების, ზიანის არსებობისა და მიზეზობრივი კავშირის მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარჩელეს.¹⁹⁰ დირექტორთა მიმართ ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის წარდგენის შემთხვევაში, მოსარჩელის მტკიცების ტვირთი ზოგადი წესის შესაბამისია და არ იცვლება.¹⁹¹ ერთადერთი გამონაკლისი მტკიცების ტვირთის განაწილებისას არის სააქციო საზოგადოების დირექტორის შემთხვევა, როდესაც გულისხმიერების მოვალეობის დაცვის მტკიცების ტვირთი ზიანის არსებობის შემთხვევაში დირექტორს ეკისრება.¹⁹² შესაბამისად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართლის მიხედვით, მოსარჩელე ვალდებულია დაამტკიცოს დირექტორის მხრიდან გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევა და ამ საკითხზე მტკიცების ტვირთის დირექტორზე გადატანა დაუშვებელია, გარდა სს-ს დირექტორებისა, რომელსაც ეს მტკიცების ტვირთი თავიდანვე ეკისრება.

ქართულ სამართლებრივ სივრცეში დელავერში ჩამოყალიბებული Business Judgment Rule-ის იმპლემენტაციის შესაძლებლობა არ არსებობს, რადგან მოცემულ მოდელში Business Judgment Rule წარმოადგენს მატერიალური პასუხისმგებლობის სტანდარტს.¹⁹³ საერთო სამართლის ქვეყნებში სასამართლოებს აქვთ ნო-

რმების ჩამოყალიბების შესაძლებლობა პრეცედენტის ძალით¹⁹⁴, რის შესაძლებლობასაც ქართული სასამართლოები მოკლებულნი არიან.¹⁹⁵ ამასთან, დელავერის Business Judgment Rule ფუნქციონირებს დამატებით 2 მატერიალურ სტანდარტთან ერთად („გამკაცრებული შემონების“ ტესტი და „სრული კორექტულობის“ ტესტი), რომლებთანაც Business Judgment Rule-ს დელავერის შტატისათვის დამახასიათებელი სპეციფიური მიმართება აქვს.¹⁹⁶ ცხადია, კონტინენტური სამართლის სისტემაში ამ სამართლებრივი სტანდარტების გადმოღება საპროცესო და მატერიალური სამართლის ფუნდამენტური საკანონმდებლო რეფორმის გარეშე შეუძლებელია.

ALI-ის წესებით გათვალისწინებული Business Judgment Rule-ის იმპლემენტაცია საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების გარეშე ასევე არ უნდა ჩაითვალოს შესაძლებლად „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში (მენარმეთა კანონი) დირექტორების პასუხისმგებლობის დამდგენი ნორმების ისტორიული ანალიზის საფუძველზე.

1994 წელს ამოქმედებული მენარმეთა კანონი დირექტორების პასუხისმგებლობის სრულიად განსხვავებულ სტანდარტს ადგენდა. კერძოდ, დირექტორები ვალდებულნი იყვნენ ემოქმედათ „ნამდვილი კომერსანტის გულისხმიერებითა და კეთილსინდისიერებით“¹⁹⁷. 1999 წელს განხორციელებული ცვლილებით

¹⁹⁴ *Leflar, Sources of Judge Made Law, Oklahoma Law Review, Vol. 24, 1971, 319.*

¹⁹⁵ „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს კანონის 17.5 მუხლის თანახმად, უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის სამართლებრივი შეფასება (ნორმის განმარტება) სავალდებულოა ყველა ინსტანციის საერთო სასამართლოებისათვის. თუმცა, ამ შემთხვევაში საუბარია ნორმის განმარტებაზე და არა პასუხისმგებლობის სტანდარტის განსაზღვრაზე.

¹⁹⁶ მაგ. იხ. *Unocal Corp. v. Mesa Petroleum Co.*, 493 A.2d 946 (Del. 1985); *Unitrin Inc. v. American Gen. Corp.*, 651 A.2d 1361, 1377 n.18 (Del. 1995); *Air Products and Chemicals, Inc. v. Airgas, Inc.*, 16 A.3d 48, 93-94 Del. Ch. 2011); *Kahn v. M&F Worldwide Corp.*, 88 A.3d 635 (Del. 2014); *Revlon, Inc. v. MacAndrews & Forbes Holdings, Inc.*, 506 A. 2d 173 (Del. 1986); *Kahn v. Tremont Corp.*, 694 A.2d 422, 428 (Del. 1997); *Kahn v. M&F Worldwide Corp.*, 88 A.3d 635 (Del. 2014).

¹⁹⁷ იხ. მენარმეთა კანონის 28.10.1994 წელს ამოქმედებული 9.7 მუხლი.

¹⁸⁸ *Balotti & Hanks, Rejudging the Business Judgment Rule, The Business Lawyer, Vol. 48, 1993, 1345; Johnson, The Modest Business Judgment Rule, the Business Lawyer, Vol. 55, 2000, 627.*

¹⁸⁹ *Cede & Co. v. Technicolor, Inc.*, 634 A.2d 345 (1993).

¹⁹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 23 ოქტომბრის გადაწყვეტილება №ას-1090-2019.

¹⁹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2010 წლის 26 მარტის გადაწყვეტილება №ას-899-1185.

¹⁹² მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის 56.4 მუხლი.

¹⁹³ *Citron v. Fairchild Camera & Instrument Corp.*, 569 A.2d 53 (1989).

კანონმდებელმა თითქმის სიტყვასიტყვით გადმოწერა ALI-ის წესებით დადგენილი გულისხმიერების სტანდარტის დამდგენი 4.01.a. პარაგრაფი.¹⁹⁸ ამის მიუხედავად, 4.01.c პარაგრაფით დადგენილი Business Judgment Rule მენარმეთა შესახებ კანონში არ ყოფილა ინკორპორირებული, რაც პირდაპირ ადასტურებს ALI-ის წესებში ჩამოყალიბებული Business Judgment Rule-ის რეცეფციის ნების არარსებობას.

2005 წლის საკანონმდებლო ცვლილებებით მენარმეთა კანონის 9.7 მუხლს დამატება შემდეგი წინადადება: „[დირექტორებმა] უნდა დაამტკიცონ, რომ მათ არ დაურღვევიათ თავისი მოვალეობა“.¹⁹⁹ ანალოგიური ჩანაწერი 2005 წელს გაჩნდა გერმანიის სააქციო საზოგადოებათა კანონში (Aktiengesetz).²⁰⁰ სავარაუდოდ საქართველოში განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილება გერმანული გადაწყვეტით იქნა ნაკარნახევი. გერმანიის კანონმდებელმა გადაწყვიტა ALI-ის წესებისაგან განსხვავებულად გაენაწილებინა მტკიცების ტვირთი.²⁰¹

2008 წელს ჩატარებული სამენარმეო სამართლის რეფორმის ფარგლებში დირექტორებზე მტკიცების ტვირთის ჩანაწერი ამოღებულ იქნა და გულისხმიერების ვალდებულების მომწესრიგებელი სტანდარტი უცვლელად გადავიდა 9.6 მუხლში.²⁰² ამის მიუხედავად, კანონმდებლობაში მომხდარი სრული რეფორმის მი-

უხედავად, 9.6 მუხლში არ გაჩენილა 4.01.c პარაგრაფის რაიმე ანალოგი. შესაბამისად, მოცემული საკანონმდებლო ცვლილებები არ ადასტურებს კანონმდებლის ნებას ALI-ის წესების შესაბამისი Business Judgment Rule შემოელო.

თუმცა, 2010 წელს მენარმეთა კანონის 9.2 მუხლში გაჩნდა ჩანაწერი, რომელიც შესაძლებელია საქართველოში ე.წ. შეზღუდული (Modest) Business Judgment Rule-ის, როგორც ჩაურევლობის დოქტრინის, არსებობაზე მიუთითებდეს.²⁰³ მენარმეთა კანონის 9.2 მუხლის 2010 წლამდე არსებული რედაქციით ხელმძღვანელობით საქმიანობად მიიჩნეოდა მოქმედება, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ ემსახურება საზოგადოების მიზანს.²⁰⁴ აღნიშნული ნორმა არ ასახავდა სრულყოფილად დირექტორის როგორც კორპორაციული ორგანოს ფუნქციებს.

2010 წელს ჩამოყალიბებული 9.2 მუხლის თანახმად: „ხელმძღვანელობის უფლებამოსილება გულისხმობს უფლებამოსილების ფარგლებში საწარმოს სახელით გადაწყვეტილებების მიღებას“.²⁰⁵ შესაბამისად, დირექტორი, როგორც საზოგადოების კორპორაციული ორგანო მის კომპეტენციაში შემავალ საკითხებში გადაწყვეტილებას იღებს საწარმოს სახელით. აღნიშნული ჩანაწერი პირდაპირ მიუთითებს იმაზე, რომ სასამართლო ვერ იქნება საწარმოს სახელით გადაწყვეტილების მიმღები და აქედან გამომდინარე მას არ უნდა შეეძლოს სამენარმეო გადაწყვეტილების შინაარსობრივი კონტროლი, ვინაიდან სამენარმეო გადაწყვეტილების შინაარსის კონტროლი თავისი არსით საბოლოო ჯამში ნიშნავს სამენარმეო გადაწყვეტილების მიღებას.

Business Judgment Rule-ის ჩაურევლობის დოქტრინად გაგების შემთხვევაში, ქართულ სასამართლოებს არ უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა შეამოწმონ გადაწყვეტილების შინაარსი, რაციონალი თუ მიზანშეწონილობა იმის მიუხედავად რამდენად გულისხმიერად მოა-

¹⁹⁸ მენარმეთა კანონის 09.06.1999 წლის 9.7 მუხლის რედაქცია ჩამოყალიბებული იყო შემდეგი სახით: „[დირექტორები] საზოგადოების საქმეებს უნდა გაუძღვნენ კეთილსინდისიერად; კერძოდ, ზრუნავდნენ ისე, როგორც ზრუნავს ანალოგიურ თანამდებობაზე და ანალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სალად მოაზროვნე პირი და მოქმედებდნენ იმ რწმენით, რომ მათი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის“.

¹⁹⁹ იხ. მენარმეთა კანონის 24.06.2005 წელს ამოქმედებული 9.7 მუხლი.

²⁰⁰ Wagner, Officers' and Directors' Liability Under German Law – A Potemkin Village, Theoretical Inquiries in Law, 2015, 74.

²⁰¹ იქვე, 75.

²⁰² იხ. მენარმეთა კანონის 9.6 მუხლის 14.03.2008 წლის რედაქცია (ძალაშია 26.03.2008 წლიდან). ამის მიუხედავად, 1994 წელს მენარმეთა კანონის ძალაში შემდეგ, დღემდე უცვლელად მოქმედებს სს-ს დირექტორებისათვის მათი მხრიდან გულისხმიერების მოვალეობის დაცვის დამტკიცების ტვირთი (იხ. მენარმეთა კანონის 56-ე მუხლი).

²⁰³ იხ. მენარმეთა კანონის 27.04.2010 წლის 9.2 მუხლის რედაქცია (ძალაშია 10.05.2010 წლის მაისიდან).

²⁰⁴ იხ. მენარმეთა კანონის 28.10.1994 წელს ამოქმედებული 9.2 მუხლი.

²⁰⁵ მენარმეთა კანონის 9.2 მუხლის მოქმედი რედაქცია.

ხდინეს დირექტორებმა ინფორმაციის შეგროვება გადანყვეტილების მიღების წინ.²⁰⁶ თუკი დირექტორები არ იქნებიან გულისხმიერნი ინფორმაციის მოპოვების პროცესში, მათ ნინა-ალმდეგ გავრცელდება მენარმეთა კანონის 9.6 მუხლის მოთხოვნები და ისინი პასუხს აგებენ გულისხმიერების ფიდუციური მოვალეობის დარღვევისათვის.

ამასთან, მენარმეთა კანონის 9.6 მუხლი 9.2 მუხლთან მიმართების გათვალისწინებით შეიძლება განიმარტოს მხოლოდ იმგვარად, რომ იგი ადგენს ინფორმაციის შეგროვების პროცედურულ მხარეს და არა იმ საკითხს, შეგროვებული თუ შესაგროვებელი ინფორმაციის საფუძველზე ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირი რა გადანყვეტილებას მიიღებდა. შესაბამისად, მენარმეთა კანონის 9.6 მუხლი ვერ იქნება სასამართლოს მხრიდან გამოყენებული იმ სახით, რომლის ფარგლებშიც სასამართლოს ექნება შესაძლებლობა შეაფასოს დირექტორის მიერ მიღებული გადანყვეტილების შინაარსი, მიუხედავად იმისა, რამდენად დამაჯერებლად თუ სულელურად შეიძლება ჩანდეს ის.²⁰⁷ სასამართლომ ინფორმაციის მოპოვების ნაწილში დაუდევრობის გამოჩენის კვლევისას მტკიცების ტვირთი უნდა დააკისროს მოსარჩელე მხარეს, გარდა სს-ს დირექტორისა, რომელსაც მენარმეთა კანონის 56.4 მუხლის პირდაპირი ჩანაწერით ეკისრება გულისხმიერების მოვალეო-

ბის დაცვის დამტკიცების ვალდებულება დავის შემთხვევაში.²⁰⁸

მოცემული ანალიზის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ ქართულ სასამართლოებს აქვთ შესაძლებლობა გამოიყენონ შეზღუდული (Modest) Business Judgment Rule საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების გარეშე. აღნიშნული ნიშნავს იმას, რომ გულისხმიერების მოვალეობის დავის ფარგლებში სასამართლო აღიარებს დირექტორის, როგორც კორპორაციული ორგანოს, პრიმატს გადანყვეტილების შინაარსის ნაწილში, ხოლო სასამართლო კონტროლი შემოიფარგლება გადანყვეტილების მიღებამდე ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირის მხრიდან ინფორმაციის შეგროვების პროცედურული მხარის კვლევით. თავის მხრივ, ჩაურევლობის დოქტრინის სამართლებრივ ლეგიტიმაცია კი გამოყენებულ უნდა იქნეს მენარმეთა კანონის 9.2 მუხლი.

საკითხი, რომელიც Business Judgment Rule-სა და გულისხმიერების მოვალეობას შორის სწორი ურთიერთმიმართების ჩამოყალიბებისას განსაკუთრებული ყურადღების საგანი უნდა გახდეს (ამ საკითხის წინასწარ რთული განჭვრეტადობის გამო), არის ის თუ ინფორმირებულობის რა დონე უნდა ჰქონდეს დირექტორს გადანყვეტილების მიღების წინ, რათა მისი მხრიდან გულისხმიერების მოვალეობა დარღვეულად არ ჩაითვალოს. ამ მხრივ, სასამართლომ ზოგადად ლიბერალური მიდგომა უნდა აირჩიოს, რადგან ხშირ შემთხვევაში გადანყვეტილების ეფექტურობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად სწრაფად მოხდება მისი მიღება. ლიბერალური მიდგომის საჭიროება არსებობს იმ ფაქტორიდან გამომდინარეც,

²⁰⁶ აღნიშნული გულისხმობს ე.წ. შეზღუდული (Modest) Business Judgment Rule-ის გამოყენებას.

²⁰⁷ გარკვეული პარალელის გავლება შესაძლებელია კომპანიის პარტნიორების მიერ გადანყვეტილების მიღების შემთხვევასთან. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკით: „დივიდენდის განაწილება და მისი ოდენობის განსაზღვრა, მენარმეობის თავისუფალი განვითარებისათვის საწარმოს მართვისა და შიდა-პარტნიორული ურთიერთობების პოლიტიკის საკითხს განეკუთვნება და მისი გადანყვეტა სასამართლო დავის გზით შეუძლებელია“ (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 20 სექტემბრის გადანყვეტილება #ას-1059-2019; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 20 აპრილის გადანყვეტილება №ას-851-795-2017). პარტნიორთა კრების მსგავსად, საწარმოს დირექტორი არის კომპანიის ერთ-ერთი მმართველობითი ორგანო, შესაბამისად, სასამართლოს არც ამ ორგანოს მიერ წარმოებული ხელმძღვანელობითი საქმიანობის კონტროლი არ უნდა შეეძლოს.

²⁰⁸ სს-ს დირექტორების მიმართ მსგავსი დიფერენცირებული მიდგომა განპირობებულია სს-ს როგორც მსხვილი კაპიტალური საზოგადოების თავისებურებებით, სადაც აქციონერთა სიმრავლის გათვალისწინებით უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს დირექტორების ანგარიშვალდებულება. თუმცა, მენარმეთა კანონის 56.4 მუხლი სრულად ეწინააღმდეგება აშშ-ს საკორპორაციო სამართალში არსებულ დირექტორების პასუხისმგებლობის პრინციპებს, რადგან არცერთი მოდელის პირობებში გულისხმიერების დაცვის მტკიცების ტვირთი თავიდანვე დირექტორზე არ არის.

რომ ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირის სტანდარტი არ წარმოადგენს იურიდიული პროფესიის წარმომადგენლის სტანდარტს, რომელსაც კონსერვატიულობა გამორჩეულად ახასიათებს.

ასევე, იმისათვის, რომ საქართველოშიც *Van Gorkom*-ის ანალოგიური სასამართლო გადაწყვეტილებები არ განმეორდეს, შესაძლებელია კომპანიების წესდებაში და დირექტორთან დადებულ ხელშეკრულებაში უზრუნველყოფილ იქნეს დირექტორების პასუხისმგებლობის შემზღვეველი ან გამომრიცხველი დანაწესების იმპლემენტაცია, ასევე, პასუხისმგებლობის ლიმიტის დადგენა. სკ-ს 395.1 მუხლის თანახმად, გაუფრთხილებლობით ზიანის მიყენებისას პასუხისმგებლობის გამორიცხვაზე წინასწარ შეთანხმება დასაშვებია და კანონმდებლობა მხოლოდ განზრახ ზიანის მიყენებისათვის პასუხისმგებლობის წინასწარი შეზღუდვის გამორიცხვას კრძალავს.²⁰⁹ ცხადია, საწარმოსთვის განზრახ ზიანის მიყენებისას გულისხმიერების ვალდებულების საკითხზე საუბარი შეუძლებელიცაა. შესაბამისად, ქართულ რეალობაში, დელავერში არსებული 102(b)(7) პარაგრაფის საკანონმდებლო ანალოგის შემოღების გარეშეც შესაძლებელია გულისხმიერების ფიდუციური მოვალეობის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის შეზღუდვა, გამორიცხვა ანდა ზიანის ანაზღაურების ლიმიტის დადგენა.

რაც შეეხება ერთგულების მოვალეობის დარღვევას, ასეთ სიტუაციაში *Business Judgment Rule* არ გამოიყენება და სასამართლოს აქვს დირექტორის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შინაარსობრივად შემოწმების შესაძლებლობა, რის გამართლებასაც ის წარმოადგენს, რომ დირექტორების დაინტერესების და მიკერძოებულობის შემთხვევაში კომპანიას რეალურად არ ყავს ნეიტრალური გადაწყვეტილების მიმღები პირი, რომელიც შეძლებდა სამეწარმეო განსჯა მოეხდინა.²¹⁰ შესაბამისად, სასამართლოს შეუძლია თავად განსაზღვროს დადებული გარიგება წარმართულია თუ არა სამა-

რთიანი მოლაპარაკების საფუძველზე და შეთანხმდა თუ არა სამართლიანი ფასი.²¹¹ თუმცა, განსხვავებით აშშ-ს საკორპორაციო სამართლისაგან, სადაც „სრული კორექტიულობის“ ტესტი გამოიყენება, მტკიცების ტვირთი განაწილებულ უნდა იქნეს ქართული საპროცესო და მატერიალური სამართლის ნორმების თავისებურებების გათვალისწინებით.

4. კანონმდებლობის ცვლილების საფუძველზე რეცეფციის განხორციელება

შეზღუდული (*Modest*) *Business Judgment Rule* სასამართლოს მხრიდან ჯეროვანი აღსრულების შემთხვევაში, საკმარისად იცავს დირექტორების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შინაარსს დამატებითი საკანონმდებლო ცვლილებების საჭიროების გარეშე. შესაბამისად, პარლამენტის მხრიდან მენარმეთა კანონში ცვლილებების საჭიროება არ იარსებს თუკი სასამართლოები *Business Judgment Rule* ამ ინტერპრეტაციას გამოიყენებენ.

მეორე მხრივ, თუკი *Business Judgment Rule* იმპლემენტირებულ იქნება დელავერის მოდელის ან ALI-ის წესების საფუძველზე, კანონმდებლობაში ცვლილებების განხორციელება აუცილებელია. თუმცა, ALI-ის წესების შესაბამისი ან მითუმეტეს დელავერში არსებული *Business Judgment Rule*-ის იმპლემენტაცია არასასურველად უნდა ჩაითვალოს.

დელავერის *Business Judgment Rule* პრეცედენტული სამართლის და საკორპორაციო სამართლის ხანგრძლივი ისტორიული ევოლუციის შედეგია, რომელსაც საკუთარი უპირატესობები და ამავე დროს სერიოზული ხარვეზები აქვს. *Business Judgment Rule*-ს დელავერში კონკრეტული ადგილი უჭირავს პასუხისმგებლობის სტანდარტებს შორის, ამასთან მას სრულად აქვს მოცული გულისხმიერების ფიდუციური მოვალეობა, რომელიც *Business Judgment Rule*-ის კომპონენტს წარმოადგენს. დელავერის *Business Judgment Rule*-ის სწორი

²⁰⁹ სკ 395.2 მუხლი.

²¹⁰ *Johnson, Rethinking Judicial Review of Director Care, Delaware Journal of Corporate Law, Vol. 24, 1999, 820.*

²¹¹ იქვე, 820.

იმპლემენტაცია შეუძლებელია საკორპორაციო სამართლის ძირეული რეფორმის გარეშე.

რაც შეეხება ALI-ის წესების შესაბამისი Business Judgment Rule-ის რეცეფციას, არც აღნიშნული უნდა ჩაითვალოს რეკომენდებულად. ზოგიერთმა ქვეყანამ, რომლებმაც ALI-ს წესების რეცეფცია განახორციელეს (მაგ. გერმანიამ²¹² და ავსტრიამ²¹³), სრულიად შეცვალეს Business Judgment Rule-ის არსი და მისი ელემენტების მტკიცების ტვირთი დირექტორებზე გადაიტანეს. ამის გამო, მაგ. გერმანული სასამართლო პრაქტიკა დირექტორებს მკაცრ პასუხისმგებლობას აკისრებს და თხოვს დაადასტურონ, რომ მათ ინფორმაციის ყველა შესაძლო წყარო მოიძიეს.²¹⁴ შედეგად, გერმანიაში დირექტორების პასუხისმგებლობის სტანდარტი უფრო მკაცრია ვიდრე კომპანიის დასაქმებულებისა, რომლებსაც ზიანის ანაზღაურება მხოლოდ განზრახი და უხეში გაუფრთხილებლობის შემთხვევაში ეკისრებათ.²¹⁵ აღნიშნული შედეგი გაკრიტიკებულია იურიდიულ ლიტერატურაში.²¹⁶ თუნდაც გერმანული საკორპორაციო სამართლის მიდგომა არ იქნას გაზიარებული, Business Judgment Rule-ის როგორც „ნავსაყუდელის“ განსაზღვრა შესაძლებელია გახდეს დირექტორების წინააღმდეგ დავების გახშირების საფუძველი.²¹⁷

5. Business Judgment Rule-ის შესახებ ქართული სასამართლო პრაქტიკა

საქართველოს უზენაეს სასამართლოს, რომელიც ახორციელებს ერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბებას, Business Judgment Rule უკვე რამდენჯერმე აქვს განმარტებული საკუთარ გადაწყვეტილებებში.²¹⁸

2015 წლის 06 მაისს ერთდროულად მიღებულ 2 გადაწყვეტილებაში, უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ: „ბიზნეს გადაწყვეტილების მართებულობის (Business Judgment Rule) პრეზუმფციიდან გამომდინარე, თუ ხელმძღვანელი კეთილგონიერების ფარგლებში მოქმედებს იმ რწმენით, რომ მისი გადაწყვეტილება მიღებულია საზოგადოების საუკეთესო ინტერესების დაცვის მიზნით და ამ გადაწყვეტილების მიღებისას იგი ინფორმირებული იყო იმ ზომით, რაც მას, მოცემულ ვითარებაში საკმარისად მიაჩნდა, ამ გადაწყვეტილების შედეგებისათვის კომპანიის დირექტორი დაცულია პირადი პასუხისმგებლობისაგან“.²¹⁹ უზენაესი სასამართლო აღნიშნული გადაწყვეტილებებში გამოხატავს ALI-ის წესებში განმარტებულ Business Judgment Rule-ს იმ ელემენტის გამოკლებით, რომელიც შეეხება პირადი დაინტერესების არქონას. თუმცა, ამასთან, Business Judgment Rule ნახსენებია როგორც პრეზუმფცია, რაც ALI-ის წესებში არ არის გათვალისწინებული და დელავერის მოდელისთვისაა დამახასიათებელი.

2015 წლის 06 მაისის გადაწყვეტილებებში უზენაესი სასამართლო ასევე აღნიშნავს, რომ: „მართებული ბიზნეს გადაწყვეტილების (Business Judgment Rule) მიღების სტანდარტი დირექტორს აკისრებს მოვალეობას არ ჩართოს გადასახადებისათვის თავის არიდების

²¹² Roth, Corporate Boards in Germany (editors Davies, Hopt, Nowak & Van Solinge), Corporate Boards in Law and Practice: A comparative Analysis in Europe, 2013, 321-322.

²¹³ Nimmerfall & Peissl, The Business Judgment Rule and its Impact on Austrian Law, Časopis pro právní vědu a praxi, 2015, 355.

²¹⁴ BGH, ZIP, 1675,11 (2008); Wagner, Officers' and Directors' Liability Under German Law – A Potemkin Village, Theoretical Inquiries in Law, 2015, 75.

²¹⁵ Jousen, Der persönliche Anwendungsbereich der Arbeitnehmerhaftung, Recht der Arbeit, 2006, 134; Wagner, Officers' and Directors' Liability Under German Law – A Potemkin Village, Theoretical Inquiries in Law, 2015, 76.

²¹⁶ Koch, Beschränkung der Regressfolgen im Kapital Gesellschaftsrecht, AG Die Aktiengesellschaft, 2012, 429; Wagner, Officers' and Directors' Liability Under German Law – A Potemkin Village, Theoretical Inquiries in Law, 2015, 76.

²¹⁷ Gurrea-Martinez, Re-Examining the Law and Economics of the Business Judgment Rule: Notes for its Implementation in Non-US jurisdictions, Working Paper Series, 2017, 19.

²¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 06 მაისის გადაწყვეტილება №ას-1307-1245-2014; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 06 მაისის გადაწყვეტილება №ას-1158-1104-2014; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 06 ნოემბრის გადაწყვეტილება №ას-687-658-2016.

²¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 06 მაისის გადაწყვეტილება №ას-1307-1245-2014; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 06 მაისის გადაწყვეტილება №ას-1158-1104-2014;

უკანონო სქემებში“. მოცემული განმარტება არ შეესაბამება სამენარმეო განსჯის წესის არცერთ ფართოდ ცნობილ განმარტებას. აღნიშნულ განმარტებაში არის 2 პრობლემა: 1. როგორც ისტორიული ანალიზის აჩვენებს, ქართული კანონმდებლობა **Business Judgment Rule**-ს როგორც პასუხისმგებლობის სტანდარტს არ ითვალისწინებს; 2. **Business Judgment Rule** გადასახადების თავის არიდების სქემაში ჩართვას კი არ უკრძალავს დირექტორს, არამედ, ასეთ შემთხვევაში მასზე **Business Judgment Rule**-ის დაცვა არ ვრცელდება.²²⁰ აღნიშნული განმარტებით უზენაესი სასამართლო დელავერში განვითარებული მიდგომის მსგავსად გულისხმიერების მოვალეობისა და **Business Judgment Rule**-ის აღრევის სერიოზულ რისკს აჩენს, რადგან **Business Judgment Rule**-ს მატერიალური პასუხისმგებლობის სტანდარტის ფუნქციას ანიჭებს.

2018 წლის 06 ნოემბრის გადაწყვეტილებაში უზენაესი სასამართლო **Business Judgment Rule**-ს უკვე განსხვავებულად განმარტავს, კერძოდ გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია: „თანამედროვე საკორპორაციო სამართალში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სამენარმეო განსჯის წესს [**Business Judgment Rule**] ანუ, მოქმედებს პრეზუმფცია, რომ გადაწყვეტილების მიღებისას სანარმოს დირექტორები მოქმედებდნენ კორპორაციის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე, კეთილსინდისიერებისა და ინფორმირებულობის პრინციპის დაცვით, შესაბამისად, დირექტორების წინააღმდეგ სარჩელის შეტანის შემთხვევაში, მოსარჩელე მხარე ვალდებულია, გადალახოს აღნიშნული პრეზუმფცია“.²²¹

2018 წლის 06 ნოემბრის გადაწყვეტილებაში მოყვანილი განმარტება დელავერის შტატის **Business Judgment Rule**-ის გამოხატულებაა, რომლის იმპლემენტაციაც ასევე შეუძლებელია საკანონმდებლო ცვლილებების გარეშე, იმის გამო, რომ დამატებით აუცილებელია როგორც

„სრული კორექტულობის“ ტესტის, ისე „გამკაცრებული პასუხისმგებლობის“ ტესტის შემოღება. დელავერში **Business Judgment Rule** თვის შინაარსს სწორედ აღნიშნულ სამ ტესტს შორის ბალანსის დამყარებით იძენს და მოცემული პასუხისმგებლობის სტანდარტები მხოლოდ კუმულაციურად, შეიძლება არსებობდეს.

საგულისხმოა ისიც, რომ 2018 წლის 06 ნოემბრის საქმეში **Business Judgment Rule**-ის განმარტებას დავისათვის რეალურად არანაირი დატვირთვა არ აღმოაჩნდა. საქმე უკავშირდებოდა დირექტორის მხრიდან კომპანიის სახელით შეტანილი სარჩელზე უარის თქმას, რის შემდეგაც სანარმოს პარტნიორმა დერივაციული სარჩელი წარადგინა და მოითხოვა დირექტორისაგან ზიანის ანაზღაურება. უზენაესმა სასამართლომ **Business Judgment Rule**-ის გამოყენების ნაცვლად მიუთითა, რომ დავა შეეხებოდა დავალიანების ამოღებას, შესაბამისად, სარჩელზე უარის თქმამ ზიანი მიაყენა კომპანიას. სასამართლო პირდაპირ შეიჭრა დირექტორის როგორც კორპორაციული ორგანოს გადაწყვეტილების შინაარსში და განიხილა ის თუ რამდენად პერსპექტიული შეიძლებოდა ყოფილიყო მოთხოვნა, რომელზეც დირექტორმა უარი განაცხადა, ამასთან, სასამართლომ აღნიშნული განახორციელა ისე, რომ დავაში არც კი იკვეთებოდა პირადი დაინტერესების ან ინტერესთა კონფლიქტის არსებობა. მოცემული გადაწყვეტილებაც ნათლად ადასტურებს, რომ სასამართლოს მხრიდან თვითნებურად ჩარევა დირექტორების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შინაარსში მიუღებელია და აღნიშნული გამორიცხულ უნდა იქნეს შეზღუდული (**Modest**) **Business Judgment Rule**-ის გამოყენებით.

დასკვნა

Business Judgment Rule-ის სწორად განმარტების შემთხვევაში, ქართულ სასამართლოებს შეუძლიათ მნიშვნელოვნად შეუწყონ ხელი ჯანსაღი კორპორაციული მართვის სისტემების ჩამოყალიბებას, ამასთან, ნაახალისონ კომპანიები გასწიონ რისკი სამენარმეო განსჯის შე-

²²⁰ *Miller v. American Telephone & Telegraph Co.*, 507 F.2d 759 (3d Cir. 1974).

²²¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 06 ნოემბრის გადაწყვეტილება №ას-687-658-2016.

დეგად მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე.

მენარმეთა კანონის მოქმედი რედაქცია არ იძლევა Business Judgment Rule-ის იმ განმარტებების გამოყენების შესაძლებლობას, რომლებიც დელავერის სასამართლოების გადაწყვეტილებებსა და ALI-ის წესებშია წარმოდგენილი. ამასთან, არც აღნიშნული მოდელებიდან რომელიმეს რეცეფცია არის ქართულ სამართალში გამართლებული.

მენარმეთა კანონის 9.2 მუხლის საფუძველზე სასამართლოებს საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების გარეშე შეუძლიათ გამოიყენონ შეზღუდული (Modest) Business Judgment Rule-ს ინსტიტუტი, რომლის არსიც იმაში მდგომარეობს, რომ გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევის შესახებ დავაში სასამართლოებს არ ჰქონდეთ უფლება შეაფასონ დირექტორის მიერ მიღებული გადაწყვეტი-

ლების შინაარსი, რაციონალი და მიზანშეწონილობა. დირექტორების პასუხისმგებლობის მასშტაბი უნდა განისაზღვროს ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირის სტანდარტით, თუმცა, აღნიშნული უნდა შეიზღუდოს გონივრულად ხელმისაწვდომი ინფორმაციის შეგროვებით (პროცედურული გულისხმიერება) და არავითარ შემთხვევაში არ გადავიდეს იმის განხილვაში ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირი მსგავს გადაწყვეტილებას მიიღებდა თუ არა.

ამასთან, კანონმდებლობაში არსებობს. გულისხმიერების მოვალეობის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის შეზღუდვის მექანიზმები. კომპანიებს შეუძლიათ შიდა კორპორაციულ დოკუმენტაციაში უზრუნველყონ იმის განსაზღვრა თუ რა პასუხისმგებლობის მასშტაბი ან ლიმიტი იარსებებს მათი დირექტორებისათვის, თუკი ისინი არ იზრუნებენ სანარმოს ინტერესებზე ჩვეულებრივი სალად მოაზროვნე პირის სტანდარტით.